

NAŠ GLAS

DROGA
KMETIJSTVO IN ŽIVILSKA INDUSTRIJA n. sol. o. PORTOROŽ

INTERNA IZDAJA

»Naš glas« izdaja delovna organizacija Droga, Portorož. List urejuje uredniški odbor skladno s predpisi. Predsednica uredniškega odbora Majda VLAČIČ. Odgovorna in glavna urednica Albina ŠKAPIN. Tiska GDO Tiskarna Jadran 1986, v nakladi 2500 izvodov. List dobijo člani kolektiva brezplačno.

LETO XXVIII

PORTOROŽ, DECEMBER 1986

ŠTEVILKA 4

Z NAJLEPŠIMI ŽELJAMI...

BESEDA PREDSEDNIKA KPO

Leto spet mineva in spet skušamo oceniti, kaj smo naredili in si zastavili nove cilje. V letu, ki mineva, smo pričakovali nekaj več, saj smo vedeli, da so gospodarske in družbene razmere izredno težke in zapletene, obenem pa smo vedeli, da je leto 1986 leto kongresov in le upali, da bomo po njih kaj jasneje videli v prihodnost. A zgodilo se v resnici ni kaj dosti in naši rezultati pravzaprav kažejo le, da smo vzdržali in preživeli.

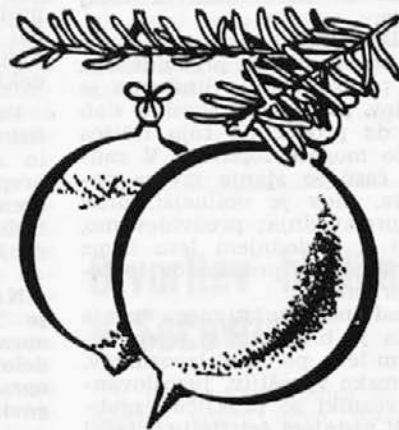
So ljudje, ki nam že k temu čestitajo, so pa tudi taki, ki nas precej slabo ocenjujejo. Kar je ob tem meni samemu najtežje, je to, da ob tako zapletenem in tako spreminjajočem se okolju in ob bistvenih vplivih tekoče gospodarske politike (oblikovanje cene, tečaj dinarja, inflacija, obrestne mere, itd.), sam skorajda ne morem oceniti, koliko smo bili zares sami slabi in nesposobni, koliko pa je res, da smo z našo sposobnostjo in možnostjo prilaganja le uspeli prebiti leto »nad vodo«.

Tega prostora Uredniški odbor ni namenil podrobnejšemu ocenjevanju rezultatov poslovanja ali celo analiziranju vzrokov za tak ali drugačen (ne)uspeh. Temu delu se bomo posvetili v času razprav ob zaključnih računih in ob pisanju sanacijskih ukrepov, kjer so le-ti potrebni. Tu naj mi bo dovoljeno le malo posvetiti naprej, v novo leto. Gotovo je, da smo na tržišču (doma in v tujini) ugled, ki smo ga z leti dosegli, zadržali in da smo kljub vsemu še vedno ena vodilnih hiš v večini asortimenta, ki ga proizvajamo. Startno mesto za naprej torej ni slabo; da bi uspeli, pa od vseh nas zahteva več skrbi za izboljšanje kakovosti, manj popustljivosti pri kršenju delovne discipline, več agresivnosti pri projektiranju in uvažanju novih izdelkov in pri večanju tržnega deleža obstoječega programa, v odnosih med seboj in med TOZD pa več samokritičnosti in hkrati več razumevanja do dela in problemov drugih.

Naj zaključim z dobrimi željami za zdravje in srečo vsem delavcem DROGE in njihovim najbližjim v letu 1987, pa še z željo, da bi bil vsak pri svojem delu uspešen, pa tudi, da bi vam, ki ste odvisni od narave, bilo vreme naklonjeno.

Miran Petrinja

Srečno
1987

Pogovor v TOZD Blagovni promet:

Zunanjetrgovinska dejavnost v naši DO

O pomenu zunanje trgovine ni potrebno pisati, saj dejstva in mnenja o tej dejavnosti dovolj jasno prikazujejo pomen izvozno-uvoznih poslov v jugoslovanskem gospodarstvu in prav tako v naši DO, ki je del tega gospodarstva. Kako ta dejavnost poteka pri nas, v letošnjem letu, nam je v pogovoru razkril tov. ŽNIDARŠIČ Silvo, vodja področja Zunanje trgovine v TOZD Blagovni promet:

NAŠ GLAS: Z decembrom se izteka leto in z njim številne obveznosti in pravice v DO. 19. december je skrajni rok za vložitve vloge za registracijo zunanjetrgovinske dejavnosti po novih

zunanje-trgovinskih predpisih. Kako bomo to speljali v naši DO?

Tov. ŽNIDARŠIČ: »V osnutku razvoja Droge, njenega prodora in nastopa na trgu je zaključeno, da mora le-ta na tujih tržiščih nastopati sama, kajti, le v okviru delovne organizacije organizirana zunanje-trgovinska dejavnost je lahko dovzetna za probleme proizvodnje. Pri tem ni izključena možnost sodelovanja z drugimi prometnimi delovnimi organizacijami, ki lahko kakovostno prispevajo k plasmanu naših proizvodov.

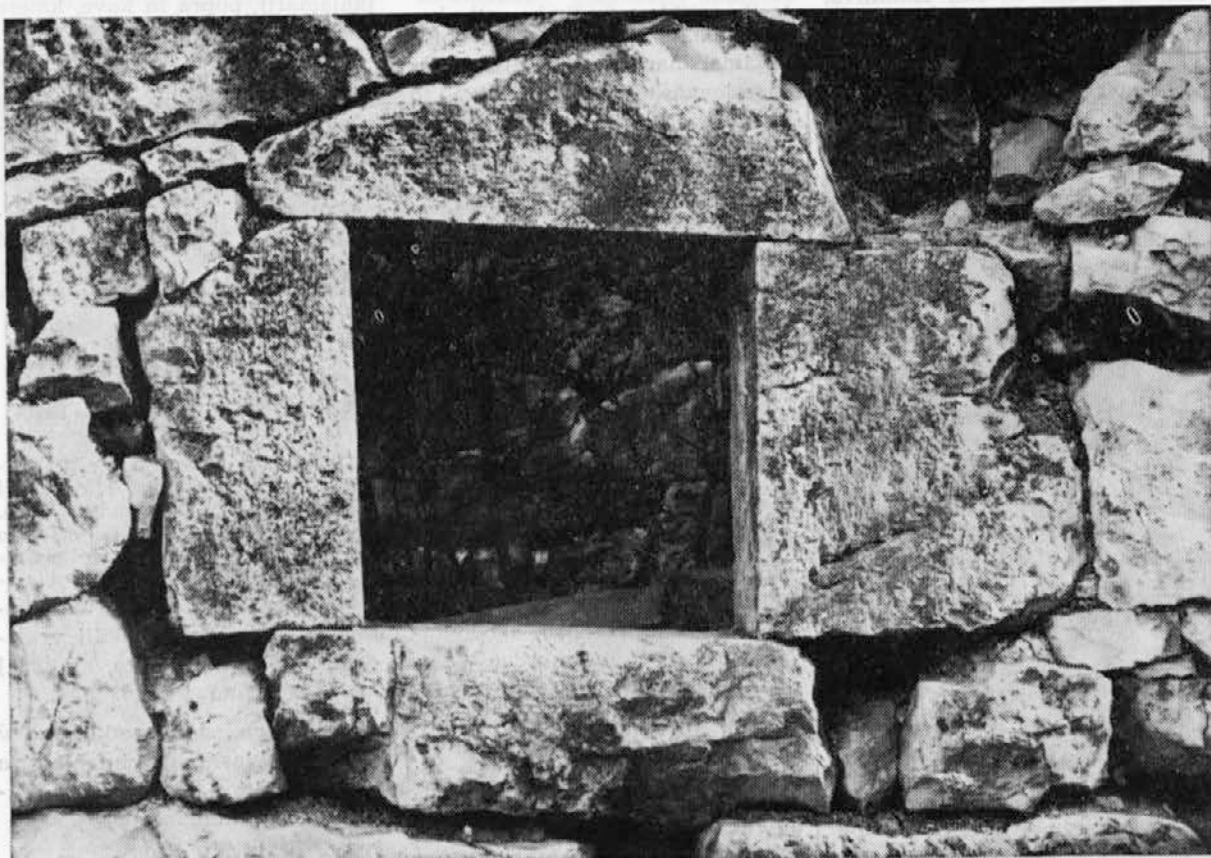
Glede določitev 8. člena Zakona o zunanje-trgovinskem poslovanju, ki določa pogoje za opravljanje zunanje-trgovinskega prometa pa v naši DO zagovarjamo stališče, da se registracija zunanje-trgovinske dejavnosti opravi za celoten Drogin program dejavnosti, v primeru, da 8. člen zakona ostane nespremenjen, pa je nujen sporazum v okviru SOZD«.

NAŠ GLAS: Predstavite nam zunanje-trgovinsko bilanco DO Droga, problematiko te dejavnosti v preteklem letu '86?

Tov. ŽNIDARŠIČ: »Do Droga je planirala v letu 1986 izvoziti 11,7 mio (\$) dolarjev na konvertibilno področje in 1,4 mio dolarjev na klirinško. Od tega je bilo do oktobra meseca realizirano 62

(Nadaljevanje na 2. str.)

Foto: D. Benčič

(Nadaljevanje s 1. str.)

odstotkov izvoza na konvertibilno področje ali 7,3 mio dolarjev, na klirinško pa 73 odstotkov ali 1,0 mio dolarjev. Predvidevamo, da bomo plan izvoza na klirinško področje izpolnili, ne bomo pa izpolnili plana izvoza na konvertibilno področje, temveč le 73 odstotka plana, t.j. cca. 8,5 mio dolarjev. Razlogov za padec izvoza na to področje je več, osnovna pa sta: — padec izvoza proizvodov TOZD Delamaris, katerega proizvodnja je močno pod letnim planom in nestimulativni tečaj dolarja.

V Delamarisu je zagon nove linije trajal dlje od predvidenega roka, po usposobitvi linije pa je bil ulov plave ribe izredno slab tako, da prodor na tuja tržišča ni bilo mogoče forsirati. V zadnjem času se stanje izvoza popravlja, ulov je obilnejši, prav tako proizvodnja; predvidevamo, da bo v naslednjem letu izvoz Delamarisovih proizvodov potekal normalno.

Zaradi nestimulativnega tečaja dolarja je bil izvoz v celem letošnjem letu, po oceni izvoznikov, ekonomsko vprašljiv, jugoslovanski izvozniki so praktično zgubljali. V zadnjem četrtletju je tečaj dolarja v primerjavi z dinarskim sicer ugodnejši, toda jugoslovanski izvoz je med tekoma leta že toliko nazadoval, da mu ni pomoči.

Potrebe po uvozu reprodukcijskih sredstev v naši DO znašajo letno cca. 6 mio. dolarjev plus sredstva za dodatni uvoz opreme, ki varira glede na možnost in potrebe posamezne TOZD.

V letošnjem letu smo bili v naši DO dokaj normalno preskrbljeni s surovinami in repromaterialom z izjemo začimb (poper). Uvoz le-teh je bil v prvi polovici letošnjega leta, zaradi uvoznih omejitev, izredno problematičen.

V drugi polovici leta uvozne omejitve za poper, zlasti iz Indije, ni bilo, toda zaradi nelikvidnosti poslovnih bank (nezmožnosti plačevanja v tujini) je bil tudi uvoz popra količinsko ome-

jen. Z nekaterimi izvozno-uvoznimi kombinacijami nam je uspelo zagotoviti potrebne količine popra za normalno proizvodnjo v letu '86 in kaže, da smo tudi za v bodoče, dolgoročno, rešili problem oskrbe s poprom iz Indije. Uvoz ostalih surovin in repromaterialov je potekal normalno. Večji del le-teh nam je uspelo uvoziti preko maloobmejnega prometa, ki je v letošnjem letu edini likviden in s tem sposoben plačevati obveznosti v tujini.

Pri poslih v maloobmejnem prometu se predvsem poslužujemo naše mešane jugoslovansko-italijanske družbe I.F.A.P.I. in nekaterih operaterjev v Trstu.

Pri IFAPI nam je uspelo rešiti enega od večjih problemov, in sicer kadrovskega, zato smo prepričani, da bo tudi v naslednjem letu ta družba izpolnila potrebne naloge na področju plasiranja in oskrbe naše DO.

NAS GLAS: Blagovni promet je TOZD, katere dejavnost je opravljanje trgovinskih poslov za delovno organizacijo. Koliko teh opravi na področju zunanje trgovine, oz. katere ne opravi?

Tov. ŽNIDARŠIČ: »Preko 50 % celotnega prometa DO na tujih tržiščih opravlja TOZD Blagovni promet sam. Zaradi velike razvejanosti dejavnosti DO, oz. širokega asortimana proizvodov, kakor tudi potreb po reprodukcijskem materialu (kava, poper, ostale začimbe) pa se naša DO poslužuje tudi uslug prometnih organizacij, ki so sposobne zagotoviti ji plasman proizvodov, pa tudi oskrbo z repromaterialom. Za nas so važni, predvsem, veliki kompleksi, ki imajo dobro razvito zunanje-trgovinsko mrežo v svetu, kot so: Jugoeexport, Intertrade, Genex ... Menim, da bomo morali tudi v bodoče, morda še bolj kot danes, koristiti usluge teh punktov, ki tržno obvladajo posamezna področja kot so ZDA, daljni Vzhod, Južna Amerika in druga za nas zanimiva,

toda še ne odkrita področja. To pomeni za Blagovni promet manjši skupni prihodek, vendar mislim, da je ne glede na to takšna politika nujna, če hočemo v celoti zagotoviti normalen potek proizvodnje.

NAS GLAS: Želeli bi, da bi nam za konec povedal nekaj o pomenu poslovnega obiska v državah Indije in Tajski?

Tov. ŽNIDARŠIČ: »Pri izdelavi platforme obiska Indije in Tajske, ki ga je opravila slovenska delegacija, vodil jo je predsednik IS Slovenije tov. SINIGOJ, je bila zaradi svojega proizvodnega programa, v delegacijo vključena tudi DO Droga. Vključena je bila kot potencialni kupec nekaterih artiklov (začimbe, riž, kava, ribe) teh dežel. Skupni obisk je imel namen združiti interes jugoslovanskega gospodarstva, to je plasirati domačo opremo na Tajskem, in obojestransko zaključiti posle raznih oblik (konpenzacije, barter). S tem bi Droga imela dolgoročno zagotovljene

vire nekaterih potrebnih surovin in robe široke potrošnje (npr. ribe).

Med obiskom so potekali razgovori na nivoju delegacije, kakor tudi srečanja s poslovnimi partnerji, med katerimi smo dobili izčrpne informacije o možnostih in kakovosti nakupa za nas zanimivih artiklov v naslednjih letih.

V pogovoru s tov. PETRINJO, predsednikom KPO DO Droga, ki je bil ravno tako član delegacije, smo zvedeli, da je LR Tajska velik pridelovalec hrane in 3. izvoznik hrane v svetu. Iz te dežele bi bil za našo DO zanimiv uvoz riža, rib, rakov, mehkužcev (kalamarji), popra in kave, katere kakovost pa ni najboljša.

Svoje interese ima Droga tudi v Indiji, iz katere bi lahko uvozila čaj, arašide in poper. Nekaj poslov je z izvozniki Indije Droga že sklenila.

Pogovor pripravila in vodila:
Majda Vlačič

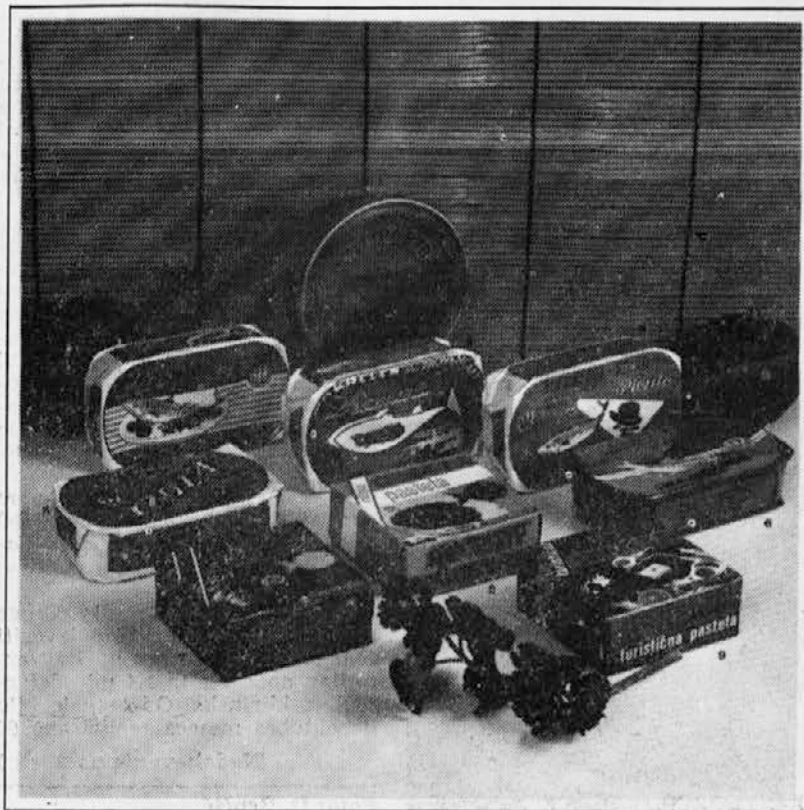
Knjižničarstvo v TOZD

Že nekaj let deluje v tozdu GOSAD knjižnica. Knjige si sposojamo iz knjižnice v Ormožu, ki ostajajo v tozdu po nekaj mesecev. Knjige izbiramo lahko po področjih, to je romani, življenjepisi, razni potopisi, zgodovinska dela in tudi pravljice, katere si predvsem sposojajo matere, ki imajo šoloobvezne otroke. Poleg tega si sposojamo tudi knjige napisane v srbohrvaščini, saj imamo v naši TOZD nekaj delavcev, ki so doma v sosednji republiki.

Delavci si izberejo knjige sami v času polurnega odmora ali pa ob koncu delovnega časa. Sprva so bile težave, saj ni bilo interesa, toda s časom je postala knjižnica zanimiva za vse naše delavce. Ob preureditvi knjižnice v Ormožu smo dobili v tozdu knjižno polico tako, da sedaj lažje izbiramo knjige.

Na takšen način poskušamo v ljudeh ustvariti zanimanje za knjigo, kajti v Središču ob Dravi knjižnice nimamo.

Danica Krajnc

RAČUNALNIŠTVO V DROGI

Nekdo v DROGI je pred kratkim rekel: »Računalnika ne potrebujemo, prodajmo ga. Bo bolje!«

Je to resnica, ali nevednost? Več jugoslovanskih strokovnjakov s področja informatike razmišlja, da jugoslovansko gospodarstvo, ki ta trenutek živi skromno življenje in se razvija ekstenzivno, ne potrebuje intenzivnega razvoja računalniške informatike.

A) Gospodarska praksa zadnjih dvajsetih let vedno bolj prepričljivo dokazuje, da s čudeži pri gospodarjenju ne smemo računati. Nasprotno! Vedno več nas je, ki vemo, da vodijo do gospodarskega uspeha le tiste poti, ki se ne izogibajo znanja, trdega dela in zavedanja storjenih napak.

Prepričan sem, da DROGA kot poslovni sistem potrebuje točne in pravočasne informacije o poslovnih dogodkih. Te so pogoj za natančno analizo dela preteklih in načrtovanje dela v prihodnjih obdobjih. Danes DROGA s svojim izredno širokim proizvodnim programom, s svojo široko prostorsko porazdelitvijo in z obsegom poslovanja kakršen je, ne more obvladovati obdelave podatkov ročno. Le ena od njenih TOZD na primer (gre za TOK), vključuje mesečno preko 40.000 knjigovodskih vknjižb. Podatkov pa ni dovolj le vknjižiti, temveč jih moramo tudi obdelati tako, da iz njih nastanejo koristne informacije.

B) Tu si moramo zastaviti in trezno odgovoriti na nekatera vprašanja: Ali vsak na svojem področju ve, kaj je zanj informacija? Ali jo zna uporabiti? Kakšen ekonomski učinek doseže, če jo uporabi? Koliko je torej vredna?

Informacija, ki je ne zna ali ne more uporabiti ni namreč vredna nič. Če smo uspeli ugotoviti vrednost informacije, nam bo hitro jasno, koliko smemo zanjo investirati.

Vendar pa v DROGI obstajajo sledeče dileme, in sicer:

— ali naj bodo računalniške obdelave centralizirane. To pomeni, da se računalniške obdelave

ve izvajajo na enem računalniku, na katerega se uporabniki povezujejo preko terminalov;

— ali naj bodo računalniške obdelave distribuirane. To pomeni, da uporabniki obdelujejo podatke na različnih manjših računalnikih, mikroračunalnikih, osebnih računalnikih itd. Ti so instalirani pri njih;

— ali naj bi v DROGI imeli mešani sistem.

Po natančnih analizah smo prišli do zaključka, da v DROGI potrebujemo prav mešani sistem. Nekatero obdelavo bodo organizirane centralizirano. To so predvsem tiste, ki naj bodo enotne za celo delovno organizacijo in tiste, katerih informacije služijo širšemu krogu uporabnikov in vodstvu delovne organizacije (finančno poslovanje, materialno blagovno poslovanje). V teh primerih namreč distribuiran način obdelave otežkoča uporabo informacij ostalim uporabnikom, ki niso neposredno vezani na distribuirano opremo.

Nekatero obdelavo bodo organizirane distribuirano. To so predvsem tiste, ki jih uporabljajo le nekatere enote. Informacij, ki jih te obdelave nudijo ni potrebno prenašati uporabnikom na drugih lokacijah. Centralna obdelava bi v teh primerih nepotrebno obremenjevala centralni računalnik, ga večala in s tem tudi dražila.

V DROGI bomo tako imeli sledečo računalniško mrežo:

— centralni računalniški sistem, na katerem bodo centralizirane obdelave. To bodo poslovno-finančne obdelave, obdelave blagovnih tokov in obdelave za

potrebe INDOK. Centralni računalniški sistem bo poleg terminalov za potrebe navedenih obdelav istočasno tudi komunikacijsko vozlišče, na katerega bodo priključene distribuirane računalniške enote;

— distribuirane računalniške enote (mikroračunalniški in osebni računalniki), na katerih bodo distribuirane obdelave, ki bodo služile izključno potrebam posameznih delovnih enot. Te enote bomo lahko v primeru potreb povezovali s centralno računalniško opremo bodisi zaradi prenosa podatkov ali zaradi uporabe močnejšega računalnika.

Skladno z načrti o razvoju računalniške informatike v DROGI, ki smo jih skrbno pripravili, sedaj uresničujemo prednostne naloge. Kot kriterij, kaj je bolj nujno in kaj manj, smo v sedanjih situaciji določili, da moramo najprej rešiti tiste naloge, ki bodo zmanjšale vezavo Droginih sredstev in omogočale njihovo hitrejše obračanje, in tiste, ki bodo omogočile skrbno ravnanje s tehnološkim znanjem DROGE.

Tako smo kot prednostne naloge določili razvoj sledečih obdelav:

- poslovno finančni informacijski sistem
- informacijski sistem blagovnih tokov
- informacijski sistem INDOK.

Vsi trije informacijski sistemi so sedaj že v pripravi, nekateri že dalj časa. Ker pa so to po težavnosti in obsegu dela zelo različne naloge, dela ne bodo hkrati zaključena. Z načrti smo določili, da bomo poslovno finančni informacijski sistem razvili in ga pričeli uporabljati konec 1987 leta.

Prva faza informacijskega sistema blagovnih tokov bo zaključena in jo bomo pričeli uporabljati v teku 1988 leta, rezultate razvoja informacijskega sistema INDOK pa naj bi pričeli uporabljati konec 1987 leta.

Za potrebe navedenih obdelav smo pred kratkim dobili v DROGI tudi računalniško opremo, ki obsega računalnik srednje moči z najpotrebnejšo periferno opremo. To bomo sčasoma dopolnili. Prav tako bomo glede na dejanske potrebe sproti kupovali komunikacijsko periferno opremo t.j. zaslonske terminale, tiskalnike in distribuirano računalniško opremo.

Za dober informacijski sistem pa potrebujemo več kot načrte in opremo. Časi računalniških centrov, ki so v delovnih organizacijah uživali v visokem statusu (delavci pa prejeli visoke osebne dohodke), so že davno minili. Tehnološki razvoj računalništva prinaša opremo vedno bolj bližje neposrednim uporabnikom. Z njo se tja selijo tudi nekatere funkcije in delovni postopki. Pri nas sedaj prinašamo uporabnikom terminale in mikroračunalnike ter dela, ki so vezana nanje, pa skrb za podatke. Praksa je dokazala, da imajo dobre računalniške obdelave tiste delovne organizacije, kjer pri oblikovanju

obdelav tvorno sodelujejo strokovnjaki, ki podatke potrebujejo (uporabniki) skupaj s tistimi, ki obdelave pripravijo na računalniku. To sicer ni posebnost le računalniške stroke. Pri uvajanju sleherne tehnologije morata sodelovati njen uporabnik in njen načrtovalac.

Od začetnih načrtov smo sedaj že krepko zakoračili proti zastavljenim ciljem. Kakšna bo kakovost skupnih računalniških obdelav?

Poskrbeti moramo, da bo v kakovosti računalniških obdelav, ki jih sedaj pripravljamo, vgrajenega dovolj uspeha željenega sodelovanja uporabnikov in računalniških delavcev.

Vanja Duje

Otvoritev hladilnice v Sečovljah

V petek, 17. oktobra so v Sečovljah odprli novo, tisočtonsko hladilnico za zmrzovanje in skladiščenje mesa, ki je nujni funkcionalni del klavnice.

Naložba, katere nosilec je DROGA — TOZD KRAS MPI SEŽANA ni pridobitev samo za TOZD, temveč tudi za celotno obalno-kraško območje — predvsem turizem, ker se prav v času turistične sezone potrebe po mesu več kot podvojijo.

Prav problem pomanjkanja hladilniških zmogljivosti na obali je povzročil, da je Republiški komite za trg in splošne gospodarske zadeve v začetku leta 1983 izdelal analizo o potrebah in upravičenosti izgradnje hladilnice na slovenski obali. Na podlagi ugotovljenih potreb se je Zavod SRS za rezerve odločil, da kot soinvestitor pristopi k izgradnji hladilnice.

Izgradnjo hladilnice so finančno podprle tudi obalne občine. Sovlagatelji so bili še TOP Portorož, KOTO Ljubljana, TRGO-UMAG iz Umaga, SPOŠNA BANKA Koper in Zavarovalna skupnost CROATIA.

Nova hladilnica pomeni pomembno dopolnitev proizvodnega procesa, omogoča povečanje izvoza mesa višje stopnje predelave. Skratka, pomeni nujni del klavnice, ki tvori z njo tehnološko celoto.

Direktor TOZD KRAS MPI SEŽANA, Miro POŽAR je v pozdravnem govoru dejal, da predstavlja otvoritev hladilnice za delavce TOZD velik delovni uspeh, ki je posledica prizadevanj, da sledijo lastnim razvojnim ciljem, ki so predvsem:

- kompletiranje in posodobitev proizvodnih programov;
- boljše izkoriščenost obstoječih proizvodnih kapacitet in s tem večjo produktivnost dela;
- boljše oskrbo domačega in večji prodor na tuje tržišče ter kot rezultat vsega, doseganje čim boljših poslovnih učinkov.

Mojca Bratina

TOZD Sudest - „Čutiti moramo pripadnost DO“

Svojo pot v Drogi je Sudest začel kot obrat za sušenje brkinske slive in za destilacijo istrskega brinja v okviru TOZD Začimba. Po obnovi obrata, leta 1961, ko je obrat do tal pogorel, so v njem začeli z odkupom nekaterih zelišč. Dejavnost se je počasi širila in s tem potreba po novem skladišču. Zgrajeno je bilo leta 1965. Leta 1969 so se v obratu odločili za proizvodnjo instant polente. Po ugotovitvi, da je trg sprejel nov proizvod so leta 1971 uvozili postrojenje za instantiranje in stroj za pakiranje polente.

Danes v TOZD Sudest instantirajo tudi pšenični zдроб, ajdovo moko in ječmen. Leta 1974 in 1975 se je začelo razmišljati o novih razvojnih načrtih. Osvojen je bil program za postavitev postrojenja za predelavo in pakiranje riža ter ekstrakcije zdravilnih zelišč. Programi so se začeli uresničevati z izgradnjo novih prostorov leta 1981.

Kako je v TOZD danes, nekaj let potem, ko so bili zgrajeni novi prostori, postavljena draga postrojenja?

Težavam, ki so sledile zaostrenim pogojem gospodarjenja, se tudi ta TOZD ni izognil. Z njimi se dnevno srečuje in jih rešuje kar se da najbolje. Tak je bil moj vtis po pogovoru z najbolj odgovornimi delavci v TOZD: direktorjem TOZD Zvonimirjem Silo, vodjo DE Priprave dela Ester Zerjal in vodjo DE Tehnološka priprava proizvodnje, Natašo Valenčič.

V devetih mesecih letošnjega leta je TOZD Sudest realiziral plan proizvodnje 71 odstotno. Instantov so naredili 1.270 ton, za 80 ton več kot v enakem obdobju lani, riža so spakirali 1.496 ton, 772 ton več kot v devetih mesecih lanskega leta, predelali so 543 ton zdravilnih zelišč, spakirali 197 ton rozin, za 41 ton več kot lani, pripravili so 37 ton začimb v stekleničkah, poličk z začimbami pa 6 ton. V primerjavi z lanskim letom so v TOZD proizvedli kar za 81 odstotkov več ekstraktov in tinktur in pripravili 243 ton polizdelkov za filter čaje, kar je 67 odstotkov več kot v enakem obdobju lani.

Pri instantiranju koruznega zdroba, pšeničnega in ajdove moke v TOZD nimajo večjih težav. Nekaj več jih je pri instantiranju ječmena zaradi nedodelanega postrojenja. Težave nastopijo pri embalaranju oz. zaradi embalaže, ki je prelahka. Pri zlaganju v kartone, embalaža polente popusti in je zato proizvod lažje pokvarljiv. Težave z embalažo imajo tudi pri rozinah. Zaradi neprimerne velikosti embalaže rozin (100 g rozin pakirajo v vrečke za 200 g), jo pri zlaganju v kartonske škatle luknjajo (da iz njih iztisnejo zrak), s tem pa povečajo možnost pokvarljivosti izdelka.

Pri polizdelkih za filter čaje se v TOZD srečujejo z druge vrste problemi. Delo je tu težavno in je zato tu velika fluktuacija delavcev. Najtežji pogoji dela so pri rezanju in baliranju čajev, kjer je zasičenost zraka s prahom največja. Poleg tega pa so v TOZD mnenja, da bi morali urediti dohodkovne odnose s TOZD Začimba, za katero polizdelke pripravljajo in pri tem opravijo najtežja opravila. Nejasni dohodkovni odnosi med TOZD so tudi pri proizvodnji začimb v stekleničkah. Ali naj v TOZD Sudest proizvajajo samo čaje, v TOZD Začimba začimbe, ostaja še vedno odprto vprašanje in zavira modernizacijo še vedno ročnega pakiranja začimb.

Predelava riža v TOZD ne povzroča večjih težav, temveč nabava le-tega. V letošnjem letu DO Droga ni imela uvoznega kontingenta za riž in je ves predelan in spakiran riž prejel od DO Agromakedonija iz Skopja. Plan proizvodnje riža so v TOZD sicer presegli, toda zasedenost kapacitete modernega in dragega postrojenja je izredno nizka (kapaciteta pakirnega stroja je 10 ton na dan — 8 ur).

V TOZD se je močno izboljšalo stanje na področju predelave ekstraktov. Obrat ekstrakcije, ki temelji na ekstrakciji zelišč z ultra-zvokom je prišel z dvoizmenskim delom.

EKSTRAKCIJA

Glavni odjemalci naših ekstraktov so predvsem v Sloveniji. To so: proizvajalci alkoholnih pijač, brezalkoholnih pijač, kozmetike ter proizvajalci pomožnih zdravil.

Ročno pakiranje začimb

vil, nekaj ekstraktov pa tudi izvozimo. Vzrok temu je predvsem licenčna vezanost na tuje partnerje, kar ima za posledico, da uporabniki ekstraktov ne vedo kakšno kvaliteto ekstraktov uporabljajo. Končno pa tudi mi nimamo raziskanega trga po drugih republikah glede uporabe ekstraktov. DO MEDEX Ljubljana, ki je do sedaj uvažala ekstrakte, se je v celoti preusmerila na naše DO. Pri nas kupuje ekstrakte propolisa, gloga, lučnika, khrlike, kamilice ter sleza — materine dušice, ki jih predvsem uporabljajo kot dodatke za pomožna zdravila.

Dobro smo razvili sodelovanje z Mariborskimi lekarnami, za katere delamo Švedsko grenčico, ki se uporablja kot pomožno zdravilo. Dva večja odjemalca sta APIS Sentilj, ki uporablja ekstrakte za brezalkoholne pijače in ALKO Ljubljana, ki uporablja ekstrakte za alkoholne pijače.

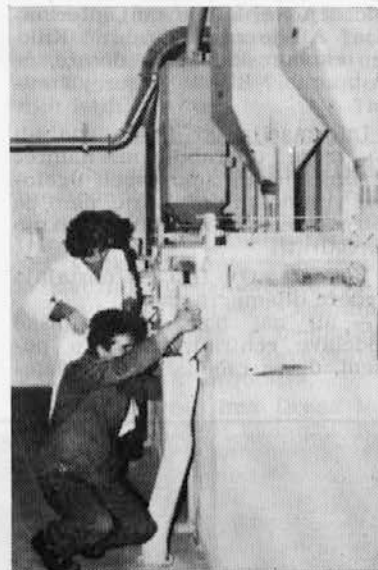
V kozmetični industriji uporabljajo naše ekstrakte za šampone in losione: TUBA Ljubljana, ILIRIJA-VEDROG Ljubljana, ZLATODOG Maribor, TKI Hrastnik ter nekateri privatniki.

V prihodnjem letu bomo začeli pokrивati potrebe po ekstraktih za Slovenske lekarne ter Sarajevske lekarne. Na polindustrijskem steklenem ekstraktorju lah-

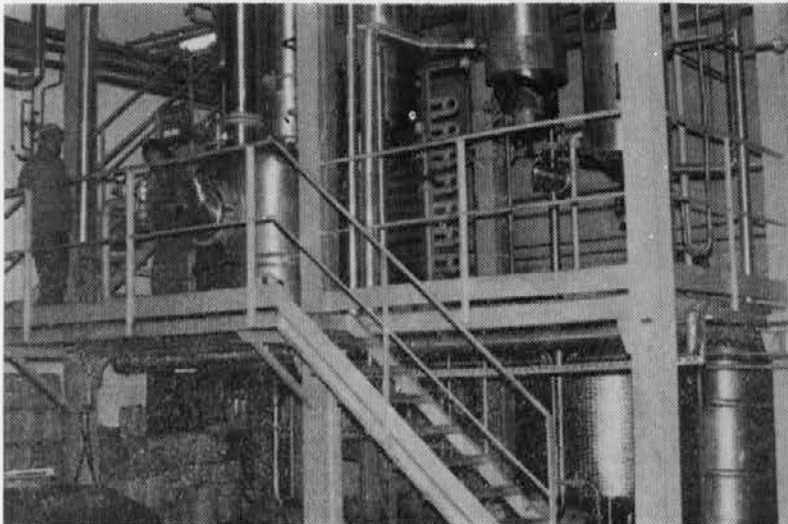
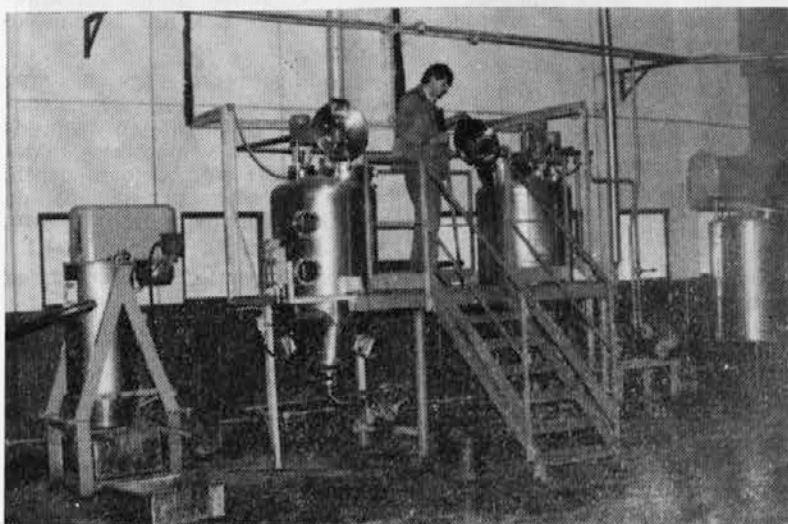
ko ekstrahiramo strupene droge ter pokrivamo potrebe po ekstraktih do 7 kg, kar so povprečna mesečna naročila lekarn za nekatere ekstrakte.

Da so naši ekstrakti kvalitetni, je potrdil izvoz ekstraktov v Švico (Gemivit — kamilica) in Nemčijo (Bruder Unterwegw — kamilica, arnika ter divji kostanj).

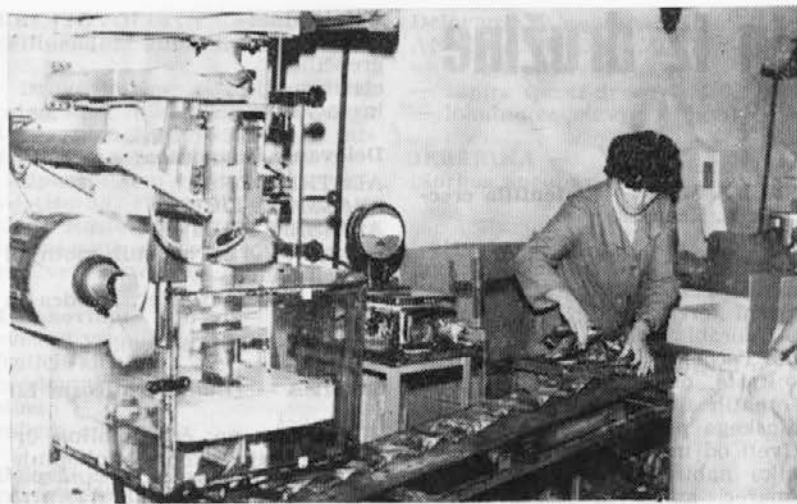
(Nadaljevanje na 5. str.)

Ob postrojenju za riž

V obratu ekstrakcije

Pakiranje rozin

(Nadaljevanje s 4. str.)

Dolgoročno sodelovanje se obeta z Madžarsko. Tu gre za višjo obliko predelave ekstraktov, t.j. izoliranje aktivnih komponent iz ekstrakta. V preteklem letu, ko je bilo delo organizirano le v eni izmeni, smo proizvedli 20 ton ekstraktov. V letošnjem letu je bilo ob devetmesečju narejeno 33 ton ekstraktov (index 62). Letna kapaciteta je cca. 100 ton koncentrata. Sedanja izkoriščenost ekstrakcije je cca. 40 odstotkov.

Vzrok temu so nekatera ozka grla v proizvodnji, predvsem tehnične narave. Z nabavo centrifugalne preše, vsedalnikov, z ureditvijo hladilnega sistema ter dovodom mehke vode bomo ta grla delno odpravili.

Povečanje kapacitete oz. prodaje ekstraktov tako doma kot v tujini zahteva boljše analitiko ter kvalitetnejše vzdrževanje postrojenja. Zelišča, katera uporabljamo za čaje, ekstrakte ter v drugih TOZD kot dodatke, bo potrebno kontrolirati in sicer koliko aktivnih komponent ta zelišča vsebujejo. To bo zahteval tudi zakon o pomožnih zdravilih, ki bo stopil v veljavo drugo leto.

Cene ekstraktov oz. zelišč se določa na osnovi vsebnosti aktivnih komponent. Ravno ekstrakcija z ultra-zvokom omogoča dosti večji izplen, tako po kvaliteti kot kvantiteti, kar pa lahko potrdi samo analiza.

Boris Raktelj

Toda v TOZD so mišljenja, da je delovna organizacija pri razvoju ekstraktov premalo sodelovala. Zavedati bi se morala, da je ekstrakcija bazična tehnologija in zahteva poseben del prodaje. Do nje bi DO morala imeti študijski pristop, vključiti bi jo morala v razvojne programe in v nobenem primeru ne bi smela biti le stvar TOZD.

»TOZD ima razvojno perspektivo« je zaključil pogovor tov. Zvonimir Sila, direktor TOZD, »toda veliko moramo še narediti, proizvodnja mora dobiti svoj pomen. Vsi se zavedamo, da smo v težki situaciji in da nas lahko reši le večja produktivnost. Do konca leta bomo povečali fizični obseg dela. Na žalost pa s samo fizično produktivnostjo ne dosežemo boljšega poslovanja, poskušati bi morali z boljšim manipuliranjem financ. Za to pa so zadolženi v DO«.

V TOZD so že veliko naredili na pripravi dela proizvodnje, na področju discipline, tudi kadrovske se že izpopolnjujejo. Večje težave jim predstavlja neusklajenost med dokupom zdravilnih zelišč in različnimi vidiki prodaje le-teh, ki je ravno tako posledica premajhne povezanosti TOZD in DO. Morda bi v tem pogledu morali kaj narediti zadolženi v DO? V TOZD Sudest menijo, da je tako! »TOZD mora čutiti, da je del firme«.

M. V.

Tudi to je umiranje na obroke

Po nesreči v ČRNOBILU se je radioaktivno sevanje v ozračju povečalo za 30-krat nad normalo. To je trajalo 10 dni, čeprav se je že po treh dneh opazilo zmanjšanje. V teh dneh smo, po mnenju strokovnjakov, prejeli dozo 15 miliremov — to je približno 15 % normalne letne doze.

Radioaktivni oblak, ki se je razširil po vsej Evropi je vseboval več radionuklidov. Med njimi je prevladoval JOD¹³¹, katerega delež v celotni dozi je dosegel 70 odstotkov. Ker pa ima kratko razpolovno dobo (8 dni), je njegova aktivnost hitro padla. CEZIJ¹³⁷ z razpolovno dobo 30 let je predstavljal 1 %, STRONCIJ⁹⁰ z razpolovno dobo 29 let pa 0,3 % celotne doze.

Radionuklidi se nalagajo tudi v tkiva. STRONCIJ je soroden KALCIJU, zato prodira in se nalaga v kosteh. CEZIJ je podoben KALIJU in se nalaga po celotnem telesu, zato je manj nevaren od stroncija.

Z večjimi dozami lahko pride do mutacij (poškodb) genetskega materiala in do obolenj kot je levkemija in rak. V informacijo pa moramo vedeti, da se je v 60. letih zaradi množice jedrskih poskusov sprostila v ozračje večja količina Stroncija¹³⁷ kot v primeru ČRNOBILA.

Iz ozračja je v obliki radioaktivnih padavin prišlo do kontaminacije zemeljske površine, s tem pa tudi vegetacije.

Tabela 1. — Nekaj podatkov o meritvah kontaminiranosti (v Avstriji):

VZOREC	Bq/kg	Cs — 137	Cs — 134	J — 131
Solata gojena na prostem		do 4000	do 2000	do 12000
Solata pod folijo		do 400	do 300	do 1500
Peteršilj		do 4000	do 2000	do 12000
Med		200—300	100—150	—
Gobe		do 15	do 20	do 75
Divjačina (srnjad)		~ 2000	~ 1000	do 700
Jajca		do 15	do 8	do 300

V naši DO smo opravili meritve radioaktivnosti gob in zelišč, v sodelovanju z ZAVODOM SRS za varstvo pri delu. Z analiziranimi vzorci zelišč smo obdelali celotno področje SLOVENIJE in del HRVATSKE ter SRBIJE. Na terenu smo opravili meritve s scintilacijskim števcem, rezultate pa preverili na gama-spektrometru. Izmerili smo 228 vzorcev zelišč.

Rezultate smo razdelili v dve kategoriji:

1. vzorci zelišč, katerih specifična aktivnost ni presegla dovoljene vrednosti 600 Bq/kg (Becquerel): 145 vzorcev ali 63,6 %,
2. vzorci zelišč, katerih specifična aktivnost je presegala dovoljeno vrednost 600 Bq/kg: 83 vzorcev ali 36,4 %.

Če pogledamo še na posamezne dele rastline, je stanje sledeče:

Del rastline	% vzorcev pod mejo 600 Bq/kg
KORENINE	88
RASTLINA (ZEL)	70
LUBJE	66
LIST	43
CVET	40
OSTALO (SEMENA, LUŠČINE, LES)	70

Iz rezultatov lahko sklepamo, da so bili najbolj kontaminirani cvetovi. To je nekje razumljivo, kajti ravno v času nesreče v ČRNOBILU je bila večina zelišč v fazi cvetenja.

V naslednji sezoni lahko še vedno pričakujemo večjo aktiv-

nost od normalne, kar pa bo odvisno od afinitete rastlin na radionuklide v zemlji. Torej v kolikšni meri jih bo določena rastlina črpala iz zemlje.

Jadran Rusjan

ZAHVALA

Učenci Srednje gostinske turistične šole — novinarski krožek iz Izole, se najlepše zahvaljujemo tozdu »Delamaris« Izola oz. delavcem tega TOZD, ki so nam omogočili izvesti anketo v zvezi s samoprispevkom. Za anketo smo prejeli prvo nagrado, katere je za naš krožek zelo korist-

na in smo je bili tudi posebno veseli.

V TOZD »Delamaris« smo bili izredno lepo sprejeti in se še enkrat zahvaljujemo za sodelovanje in razumevanje.

Zelimo vam mnogo uspeha!

Člani novinarskega krožka
SGTŠ Izola

Kratek pregled zdravilnih rastlin iz družine rožnic (Rosaceae)

Družina rožnic obsega 120 rodov s 3500 vrstami. Predstavniki te družine so kot drevesa, grmi in zelišča. Razširjeni so v glavnem v zmernih in subtropskih predelih severne poloble. So gospodarsko zelo pomembne gojene in divje rastoče rastline kot npr.: jabolana, hruška, češnja, sliva, japonska nešplja, jerebika, šipek, jagodnjak...

Liste imajo spiralasto razvrščene, enostavne, deljene ali sestavljene, pogosto s prilisti.

Cvetovi so dvospolni 5-števni, ki so posamični ali pa združeni v socvetja. Po razlikah v zgradbi cveta delimo rožnice v več poddružin.

Prašniki so večinoma številni, plodnic 1 do mnogo, nadržale ali podražle z enakim številom vratov.

Tudi plodovi so različno zgrajeni, različnih oblik ter velikosti (koščicasti plodovi, birni plodovi).

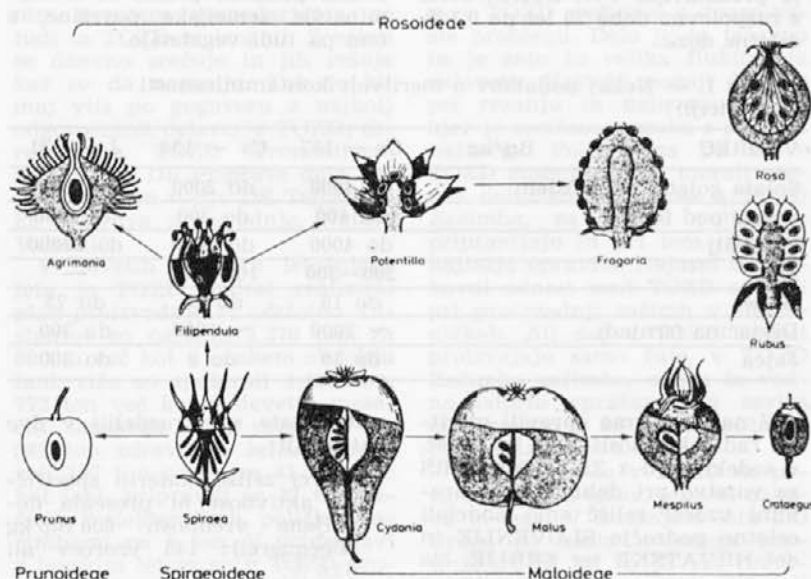

Abb. 77: Die Unterfamilien der Rosaceen und die Progressionsreihen ihrer Fruchtformen. Achsen-gewebe gerastert, Samen schwarz; z. T. erw. schematisiert.

Zaradi velikih količin čreslovin, organskih kislin in grenčin so plodovi nekaterih rožnic primerni za uživanje samo po ustrezni predelavi. Iz gozdnih sadežev, ki vsebujejo 3–10 % sladkorjev in mnogo organskih kislin, lahko pripravljamo sadne sokove, kompote, marmelade, želeje, sadno vino, žganje, likerje, kis. Plodovi divje rastočih rožnic vsebujejo veliko vitamina C in provitamina A.

PREGLED POSAMEZNIH ZELIŠČ

NAVADNI GLOG — (*Crataegus laevigata* Poir. DC ali *Crataegus oxyacantha* L.)

Navadni glog ali beli trn

Uporabljamo cvetove, liste in plodove (Flores, Folia, Fructus *Crataegi*). Raste med grmovjem, v živih mejah, ob poteh in njivah ter po gozdnih jasah in obronkih od nižin do montanskega pasu po vsej Sloveniji.

Učinkovine: Flavonoidi (Hiperrozid) — v cvetovih največ, najmanj v plodu.

Čreslovine
Organske kisline
Vitexin, Rutin
Plodovi imajo še sladkor, karotene, vitamin C, pektine

Delovanje in uporaba:

DIURETICUM
— znižuje krvni pritisk
— krepi oslabilo srčno mišico
— deluje na širjenje koronark

SRČNA MOČ — (*Potentilla erecta* L. Raensch)

SRČNA MOČ — (*Potentilla erecta* L. Raensch)

Druga imena: grižnica, petoprstnik, steznik, krvavi koren, mati vseh trav, grižna trava, grižni koren.

Uporabljamo koreniko (*Rhizoma Tormentillae*).

Raste na travnikih in suhih šotnatih tleh od nižine do subalpskega pasu po vsej Sloveniji. Cveti od maja do avgusta. Korenino nabiramo zgodaj spomladi (marec, april) in jeseni (konec avgusta do novembra).

Učinkovine: 15 — 25 % čreslovin (katehinski tanini) glukozid tormentilin

Delovanje in uporaba: ADSTRINGENS, ANTIDIARRHOICUM

— zapira (proti driski)
— deluje proti vnetjem
— za celjenje manjših ran
— izdelava tinktur za izpiranje ust (vnetje dlesni).

NAVADNI JAGODNJAK — (*Fragaria vesca* L.)

Druga imena: gozdna jagoda, rdeča jagoda, trstek, smokvica.

Uporabljamo liste in plodove (Folio, Fructus, *Fragariae*). Raste ob robovih gozdov, na posekah in kamnitih travnatih posekah od nižine do subalpskega pasu po vsej Sloveniji. Cveti od maja do junija.

Učinkovine:

čreslovine
eterično olje
flavonoli

Delovanje in uporaba:

ADSTRINGENS
— zapira
— nadomestek za pravi čaj
Plodovi vsebujejo:
6 % sladkorjev (fruktoza, glukoza)
organske kisline (citronska, vinska)
pektini
vitamin C
mineralne snovi

NAVADNA PLAHTICA — (*Alchemilla vulgaris* L.)

Druga imena: hribska resa, Marijin plašček, plahitica, rosnik, plenička

Uporabljamo cvetočo rastlino (*Herba Alchemillae*).

Raste predvsem v planinskih predelih, po livadah — travnikih. Cveti od maja do avgusta.

Učinkovine:

6–8 % čreslovin
sledovi salicilne kisline

Delovanje in uporaba:

ADSTRINGENS, SPASMOLYTICUM
— zapira
— deluje proti vnetjem
— pospešuje celjenje ran

NAVADNI REPIK — (*Agrimonia eupatoria* L.)

Druga imena: gladišnik, kilovec, tresilka, grižnik, repček, Rokove rože, kačje rože, vsega sveta zdravje.

Uporabljamo cvetočo rastlino (*Herba Agrimoniae*).

Raste po suhih travnikih, ob poteh ter v svetlih in redkih gozdovih od nižine do montanskega pasu po vsej Sloveniji. Cveti od junija do avgusta.

Učinkovine:

čreslovine
grenčine
eterično olje
kremenčeva kislina

Delovanje in uporaba:

ADSTRINGENS, SPASMOLYTICUM, ANTISEPTICUM
— zapira (pri prebavnih motnjah z drisko)
— pri obolenjih jeter, želodca in žolča
— deluje proti vnetjem.

ROBIDA — (*Rubus fruticosus* L.)

Druga imena: črna malina, črnina, kopinjak, kopinjek, kopinje, ostrožnica, robidnica.

Uporabljamo liste in plodove (Folia, Fructus, *Rubi fruticosi*).

Raste na jasah po gozdovih, ob gozdnih robovih, ob ograjah, zidovih, grobljah po vsej Sloveniji. Cveti od maja do junija.

Učinkovine:

listi vsebujejo 5 — 14 % čreslovin
— organske kisline
— vitamin C
— sluzi

Delovanje in uporaba:

ADSTRINGENS, ANTIDIARRHOICUM
— zapira
— deluje proti vnetjem
Plodovi vsebujejo: 6,5 % invertirni sladkor, 0,5 % saharoze, 1,3 % organske kisline (jabolčna, jantarna, citronska, vinska), 0,6 % mineralne snovi, vitamin C, B, A, pektin.

NAVADNI ŠIPEK — (*Rosa canina* L.)

ŠIPEK — divja ruža — Hundrose — *Rosa canina*

Druga imena: divja ruža, srbečka, zobatka, babji zob, pasja ruža.

Uporabljamo plodove (Fructus *cvnosbati*).

Raste v živih mejah, gozdovih, gmajnah in skalnatih pobočjih od nižine do montanskega pasu po vsej Sloveniji. Cveti od maja do julija.

Učinkovine:

2 — 3 % čreslovin
10 — 14 % invertnega sladkorja
2,5 % saharoze
11 % pektinov
3 % organskih kislin (citronska, jabolčna)
1,5 — 2 % mašč. olj
flavoni
vitamini A, B₁, B₂, C, P, K

Delovanje in uporaba:

— blagi ADSTRINGENS, pri katarju črevesa,
— diuretik
— pri ledvičnih, žolčnih kamnih
— vitaminski napitek.

ENOVATNI GLOG — (*Crataegus monogyna* sacq.)

Druga imena: beli trn, glogovec, medvednik, medvedova hruška, medvedove hruške.

Razlika med obema vrstama:

NAVADNI GLOG — list z neizrazitimi, topimi krpami — cvetni peclji goli — vratovi 2–3 (vsak plod vsebuje 2–3 semena) — cveti od maja do julija.

ENOVATNI GLOG — listi globoko deljeni, s priostrenimi krpami — cvetni peclji dlakavi, vrat 1 (vsak plod ima le 1 seme) — cveti od maja do junija.

BRESTOVOLISTNA SRAČICA —
(*Filipendula ulmaria* L. Maxim.)

Druga imena: oslad, močvirski oslad, nedvejka, kaška svetega Ivana, gomoljasti oslad, divje latje, medvedovo latje, srečica.

Uporablamo rastlino in cvetove (Herba, Flores Spireae ulmariae). Raste po vlažnih travnikih in bregovih vod po vsej Sloveniji. Cveti konec maja do julija.

Učinkovine:

cvetovi vsebujejo: eterično olje (salicil-aldehid)
čreslovine
sluzi
salicin, spireozid.

Delovanje in uporaba:

DIURETICUM,
DIAPHORETICUM,
ADSTRINGENS
— pri gihtu, revmi
— pri vročinskih obolenjih

ČRNI TRN —
(*Prunus spinosa* L.)

Črni trn ali trnoljica

ČRNI TRN ali trnoljica — Trnjina — Schlehdorn — Prunus

Druga imena: divja slivica, opornica, trnjoljica, dlog, črnob, trnovec, trnjina, drnula.

Uporablamo cvet in plod (Flores, Fructus Pruni spinosae). Raste v gozdovih, živih mejah in na kamnitih prisojnih pobočjih po vsej Sloveniji. Cveti od marca do aprila. Plodove nabiramo okoli novembra, užiti postanejo šele ko jih opari slana.

Učinkovine:

čreslovine,
organske kisline
grenčine
pektin
vitamin C
barvila
sladkorji

Delovanje in uporaba:

ADSTRINGENS
— deluje proti vnetjem
— zapira

ZDRAVILNA STRAŠNICA
(*Sanguisorba officinalis* L.)

Druga imena: kampanela, krvonimščina, navadna svitlica, mračnica. Uporablamo rastlino in korenino (Herba, Radix Sanguisorbae). Raste na vlažnih travnikih in barjih od nižine do montanskega pasu po vsej Sloveniji. Cveti od junija do septembra.

Učinkovine:

rastlina vsebuje:
2,5 — 4 % sanguisorbina (saponin)
čreslovine
korenine vsebujejo:
25 % čreslovin
2,0—2,5 % sanguisorbina (saponin)

Delovanje in uporaba:

ANTIDIARRHOICUM
— deluje protivnetno
— zapira (proti driski)
— lokalno zaustavlja krvavitve

JEREBIKA —

(Sorbis aucuparia L.)

Jerebika

Druga imena: gorska smrdljivka, jerebikovec, rebičje, rebika, jerebičje, nedeljski les.

Uporablamo plodove (Fructus Sorbi aucupariae).

Raste v gozdovih in grmovnatih mestih od nižine do subalpskega pasu po vsej Sloveniji. Tudi gojena. Cveti od maja do julija.

Učinkovine:

6 % sladkorjev (fruktoza, glukoza, sorboza, saharoza)
organske kisline (jabolčna, sorbinska)
pektin, čreslovine,
vitamin C, provitamin A.

Delovanje in uporaba:

DIURETICUM, blagi LAXANS
— pridobivanje sorbitola
— marmelade, sokovi, alkoholne pijače, kis.

MALINJAK —

(Rubus idaeus L.)

Druga imena: malina, malinje, rdeča kopina, malinjek, muraga, planinka.

Uporablamo liste in plodove (Folia, Fructus Rubi idaei). Raste v svetlih gozdovih, na gozdnih posekah, gozdnih obronkih, med grmovjem od nižine do subalpskega pasu, po vsej Sloveniji, tudi gojeno. Cveti od maja do julija.

Učinkovine:

čreslovine
org. kisline
flavoni
vitamin C.

Delovanje in uporaba:

— proti vnetjem
— zapira (proti driski)
— zaustavlja krvavitve
Plodovi: organske kisline (citronska, jabolčna, kovna...)
sladkorji (dekstroza, levuloza)
čreslovine
pektin
barvila.

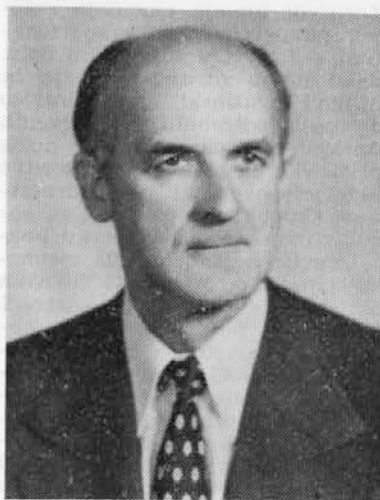
Pripravi: Jadran Rusjan

ZAHVALA

Ob boleči izgubi očeta
ADRIJANA ZUDIČA
se iskreno zahvaljujemo sodelavcem TOZD ZACIMBA in DSSS za izraze sožalja in darovano cvetje.
hčerki Violeta in Marta
ter sinu Egidiju z ženo
Danico

Članu Raziskovalnega sektorja jugoslovansko priznanje

Dipl. ing. kemije Beno Saksida, višji strokovni svetovalec Raziskovalnega sektorja DO »DROGA« Portorož je na 7. Jugoslovanskem kongresu o prehrani, ki je bil dne 22.—25. 10. 1986 v Budvi dobil za življenjsko delo priznanje zaslužnega člana Saveza društev za unapredjenje ishrane naroda Jugoslavije.

Saksida Beno, rojen 21. marca 1922 v Gradišču nad Prvačino (sedaj občina Nova Gorica), občan Izole, Kajuhova 8 je stalno družbeno angažiran. Že kot mladinec se je ob napadu fašistične Nemčije na Jugoslavijo prostovoljno prijavil za obrambo domovine. Po razpadu Kraljevine Jugoslavije je bil zaprt v ustaških zaporih v Zagrebu. Odpustili so ga 20. 6. 1941 in se je od takrat aktivno boril proti okupatorju v vrstah OF Ljubljana — Center. Do aprila 1944 je bil član Komisije za dokazovanje zločinov okupatorjev in član sabotažne skupine. 24. marca 1945 je bil v borbi na Poreznu zajet od SS in odpeljan v SS taborišče pri Borovljah (Koroška Avstrija). Od tam je pobegnil 29. 4. 1945 z grupo ujetnikov in se pridružil Kokrškemu odredu, ki je nekaj dni kasneje osvobodil Celovec.

Za aktivno delovanje ga je Predsednik SFRJ odlikoval leta 1963 z medaljo zasluge za narod. Že leta 1949 kot študent je bil nagrajen s posebno nagrado JNA za izdelavo tehnološkega postopka regeneracije transformatorskih olj za potrebe jugoslovanske elektroindustrije. V istem obdobju mu je uspelo na fakulteti s samostojnim postopkom sintetizirati saharin (nadomestilo sladkorja) in uvesti to proizvodnjo v prakso.

Uvedel je proizvodnjo Tonik-Water, bitter lemon, bitter orange, napitek z visoko koncentriranim ciklusom arom. Pri tem je izdelal investicijski program in uvedel proizvodnjo teh napitkov.

Že pred 30 leti je v sodelovanju z italijansko firmo MONTICATINI, Milano izdelal tehnološki postopek pridobivanja aminokislin in izkislinskih hidrolizatov s pomočjo jonskih izmenjalcev ter je izdelal postopek za pridobivanje tehničnih ribonukleinskih kislin. Na žalost ta proizvodnja, zaradi visoke cene naprav ni uporabljena niti v Jugoslaviji

niti v Italiji. Njihove izkušnje so izkoristili Japonci.

Iz teh let datira tudi tehnologija proizvodnje beljakovinskih kislinskih hidrolizatov in izdelava MAGGI kock za potrebe kombinata Argo, posebej še proizvodnja ARGO juh vseh vrst po lastnem postopku.

Mnogi od nas so preizkusili in bili navdušeni z »bezgovim sokom in likerjem«. Za te izdelke je ing. Saksida razvil postopek pridobivanja ekstrakta svežega in sušenega bezgovega cvetja.

Med njegove novejšie inovacije je potrebno uvrstiti izdelavo tehnološkega postopka za pridobivanje natrijevega glutaminata in glutaminske kisline iz kristalizacijske odpadne lužine BIO postopka za potrebe živilske industrije. Postopek je preverjen v praksi in je dal popolno zadovoljive rezultate. Predvidena je tudi patentna zaščita.

Na začetku tega leta je končal raziskave na izdelavi SYLCO preparata za doseganje sipkosti materialov, ki se radi sprijemajo v grudice, kar povzroča posebne probleme pri strojnem polnjenju. Tehnološka dokumentacija je pripravljena za industrijsko proizvodnjo v Drogi.

Razvojne in raziskovalne rezultate nemirnega in aktivnega duha strokovnjaka in raziskovalca ing. Saksida v matičnem podjetju niso znali vedno racionalno izkoristiti. Pripravi je predlog za zbiranje odpadnih masčob na področju Slovenije in zapadnega dela Hrvaške in pripravil tehnološki postopek za predelavo le teh. Izdelal je tehnološki del investicijskega programa kisanja zelenjave, repe in zelja, predelave koščičastega sadja, lučenja in pakiranja orehov, lešnikov, bučnih in podobnih sadežev za potrebe TOZD EMONA Ljubljana. Uvedel je postopek izdelave sušenih tortelinov in raviolov za potrebe proizvodnje jušnih koncentratov (Argo) v Mlinotest Ajdovščina. Po posebnem naročilu firme THOMAS je izdelal investicijski program za proizvodnjo raznih vrst majonez in za uvajanje te proizvodnje v DO Delamaris v prosti coni Luke Koper. Pripravi je tehnološki postopek izdelave mlečnega masčobnega koncentrata ter regeneriranega mleka v prahu za vzgojo telet, prehrano prašičev in perutnine, za potrebe Poslovnega združenja proizvajalcev močnih krmil KRMA Ljubljana. Opravi je potrebe raziskave za sušenje hsiocianina za potrebe tovarne zdravil LEK Ljubljana. To so samo neke od številnih uspešno opravljenih del ing. Saksida.

Za uspešnosti pri delu ga je Predsedstvo SFRJ odlikovalo leta 1983 z REDOM DELA Z ZLATIM VENCEM.

Je avtor in soavtor mnogih investicijskih programov in uvajanja novih proizvodov in biviših »organizacij« Argo, Delamaris in drugih sedanjih TOZD DO »Droga«.

Ing. Saksida za prejetjo visoko priznanje pristočno čestitamo in mu želimo, da bi še dolgo let uspešno deloval v dobro naše DO in svoje zadovoljstvo.

Sodelavei

Zdravstveno varstvo kmetov

Ob pripravi tega članka sem se odločila pravzaprav za naslov kateri je glede terminologije »kmet« skorajda neprimeren, saj danes govorimo in pišemo o združenih kmetih in o individualnih kmetih. Toda za to terminologijo sem se odločila iz razloga, ker se zavarovanje kmetov loči po nekaterih kriterijih od zavarovanja delavcev, to je tistih, ki združujejo svoje delo v raznih oblikah organizacij, medtem, ko kmetje združujejo svoje delo pa tudi sredstva.

V času urejanja zdravstvenega varstva za kmete smo prišli od samega začetka, ko še ni bilo ničesar urejenega pa do sedanje oblike zdravstvenega varstva, ki je izenačeno z zavarovanjem delavca v združenem delu, seveda ob pogoju, da kmet plačuje določen prispevek.

Leta 1972 so bile ukinjene posebne skupnosti zdravstvenega zavarovanja delavcev in skupnosti zdravstvenega zavarovanja kmetov in tako imajo vsi občani s stalnim prebivališčem v SR Sloveniji enake pravice do zdravstvenih storitev, ne glede na to, ali so v delovnem razmerju ali ne. Tako ureditve je bila potem uveljavljena z Zakonom o zdravstvenem varstvu, ki je bil sprejet konec leta 1974.

Na podlagi noveliranega Zakona o zdravstvenem varstvu iz leta 1980 je bil v letu 1983 sprejet Samoupravni sporazum o uresničevanju zdravstvenega varstva, po katerem ima tudi kmečko prebivalstvo pravico do vseh potrebnih zdravstvenih storitev, vendar pa nimajo pravico do nadomestila za čas bolezni ali poškodbe pa tudi ne pravico do pogrebne ali posmrtnine. Lahko pa kmetje uveljavljajo povračilo potnih stroškov za uveljavljanje zdravstvenega varstva (prevozne stroške, stroške bivanja v drugem kraju), kmetje — borci in združeni kmetje pa tudi pravico do pogrebne in posmrtnine.

Vsak uporabnik zdravstvenih storitev, razen kmetov-borcev in gmotno slabo stoječih kmetov mora plačati določeno participacijo. Za tiste, za katere je določeno, da so oproščeni plačila, plačajo občinske zdravstvene skupnosti. Prav tako so oproščeni plačila prispevkov kmetje, ki so starejši od 70 let, in sicer za zdravila in kurativne preglede v splošnih ambulantah.

Ugotavlja se, da je v zadnjih letih izredno porastlo število tistih kmetov, ki iščejo zdravniške pomoči, kar je tudi normalno saj vemo, da se starost kmečkega prebivalstva veča.

Po posameznih občinskih zdravstvenih skupnostih je različno urejeno glede prispevka, ki ga morajo plačati kmetje za zdravstveno varstvo. Tako v nekaterih občinskih zdravstvenih skupnostih predstavlja osnovo katastrski dohodek od negozdnih površin in dohodek od gozda, v drugih pa je poleg tega dogovorjen še letni pavšal na kmetijsko gospodarstvo ali celo za člane družinske in gospodinske skupnosti. Tudi prispevne stopnje so po občinah različne. Kljub tem prispevkom pa se ugotavlja, da je ta procent premajhen za pokriva-

nje vseh stroškov, ki so v porastu, zato je potrebno ta sredstva zagotoviti iz drugih sredstev.

Zdravstveno varstvo združenih kmetov

Združeni kmetje so tisti kmetje, ki so sklenili z zadrugo ali z drugo združno organizacijo pogodbo o trajnejšem sodelovanju in ustvarjajo določen dohodek s svojo kmetijsko proizvodnjo. Združeni kmetje plačujejo določen prispevek in so tako izenačeni z delavci v združenem delu. Tako imajo združeni kmetje in njihovi družinski člani pravico do vseh potrebnih zdravstvenih storitev. Če pa plačujejo poleg prispevka za zdravstvene storitve tudi prispevek, ki je v zdravstveni skupnosti dogovorjen za zagotavljanje socialne varnosti, imajo pravico do nadomestila osebnega dohodka po preteku 45 delovnih dni nezmožnosti za delo zaradi bolezni ali poškodbe, do pogrebne in posmrtnine, potnih stroškov ter tudi pravico do nadomestila osebnega dohodka za nego ožjega družinskega člana. Pravice do socialne varnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom si združeni kmetje pridobivajo z dnevom odločitve za takšno obliko in jih uveljavljajo skladno s predpisi zdravstvenih skupnosti. Osnova za plačilo prispevka je v pretežni meri katastrski dohodek in dohodek od gozda. Le v primerih, kjer je dohodek združenega kmeta mogoče ugotoviti (npr. pitanje govedi, reja živine itd.), predstavlja le-ta osnovo za plačilo prispevka za zdravstveno varstvo.

Invalidsko-pokojninsko zavarovanje

Za razliko od zdravstvenega varstva ter plačevanja prispevkov pa združeni kmetje plačujejo prispevek za invalidsko pokojninsko zavarovanje tako, da izberejo ustrezní razred oziroma osnovo, na podlagi katere se nato plačujejo prispevki. Prav tukaj pa nastanejo velike obveznosti za kmete in se le-ti pogosto pritožujejo, da so te osnove izredno visoke.

VI. Potrebne spremembe

Ugotavljamo, da so prispevki iz kmetijske dejavnosti zaradi napačne uporabe statusa kmeta pri urejanju prispevka iz kmetijske dejavnosti in iz drugih razlogov nesorazmerno majhni v primerjavi z delavci v združenem delu in v primerjavi z referendumske dogovorjenimi razmerji. Poleg tega je pri določanju obveznosti iz kmetijske dejavnosti velika neenotnost, za kar pa ni nobenih stvarnih razlogov. Da bi dosegli čimvečjo enotnost na tem področju, zagotovili sorazmerno obremenjenost delavcev in kmetov in povečan delež prihodkov iz kmetijske dejavnosti, naj bi skupščina Zdravstvene skupnosti Slovenije predlagala občinskim zdravstvenim skupnostim enotno ureditev na tehle osnovah:

1. Osnova za prispevek za zdravstveno varstvo iz kmetijske dejavnosti naj bi bil katastrski dohodek iz negozdnih površin in dohodek od gozda. V primerih, ko se zavezancem za prispevek ugotavlja dejanski dohodek, ki ga

le-ta doseže z določeno specializirano kmetijsko proizvodnjo, ki ni ali je v manjšem obsegu vezana na obdelavo zemljišča (npr. z rejo perutnine, s pitanjem govedi, s farmarsko rejo, z drevesničarstvom, specializirano proizvodnjo sadja itd.) pa naj bi bila osnova za prispevek dejansko ugotovljeni dohodek.

S tem bi dosegli da bi bila poenotena osnova za določitev prispevkov na območju celotne republike, hkrati pa bi zajeli tudi ves dohodek ustvarjen s kmetijsko dejavnostjo ne glede na to kdo ga ustvari. S tem se tudi razširi krog zavezancev za plačilo prispevka.

2. V vsej Sloveniji naj bi veljala enotna stopnja za plačevanje prispevkov. To stopnjo bi izračunali tako da znesek zbranih prispevkov od kmetijske dejavnosti primerjamo z odmerno osnovo za prispevek za zdravstveno varstvo iz te dejavnosti.

3. Združeni kmetje ki se odločijo tudi za pravice do socialne varnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom prispevajo v ta namen del sredstev in sicer najmanj od osnove ki je enaka zajamčenemu osebnemu dohodku oz. od osnove, za katero so se odločili v okviru Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Prispevna stopnja je v tem primeru enaka kot za delavce in delovne ljudi v okviru občinske zdravstvene skupnosti.

4. Prispevka za zdravstveno varstvo so oproščeni tisti kmetje, ki jim uprava za družbene prihodke na podlagi Zakona o davkih odpiše oz. zmanjša davčno obveznost (npr. ob elementarnih nesrečah, daljši bolezni, ki ima za posledico nezmožnost za delo, če letni katastrski dohodek ne presega določenega zneska, če zavezanec zasadi dolgoletni nasad itd.). Glede na to, da po zakonu skrbijo za obračun in izterjavo prispevkov za zdravstveno varstvo iz kmetijske dejavnosti uprave za družbene prihodke, bi na drugačen način zagotovljen sistem oprostitve pri izvajanju povzročal precejšnje težave in hkrati tudi dodatno administrativno delo. Ker pa oprostitve, dogovorjene v Zakonu o davkih občanov upoštevajo tako dohodkovne, kot tudi druge razmere, bi jih kazalo povzeti tudi pri oproščanju prispevkov za zdravstveno varstvo, čeprav ti prispevki niso davčna obremenitev.

5. Skupščina Zdravstvene skupnosti Slovenije naj bi priporočila skupščinam občin, da lastnikom kmetijskih zemljišč oz. drugim zavezancem za davek iz kmetijske dejavnosti, ki sedaj ne plačujejo prispevkov za zdravstveno varstvo iz tega naslova ustrezno zniža kompenzacijski davek.

Predlog, ki je podan v pričujočem članku bodo obravnavale Občinske zdravstvene skupnosti, nato pa naj bi se sprejelo enotno besedilo samoupravnega akta, ki naj bi veljal od 1. 1. 1987 dalje.

Pripravila: Albina Škapin

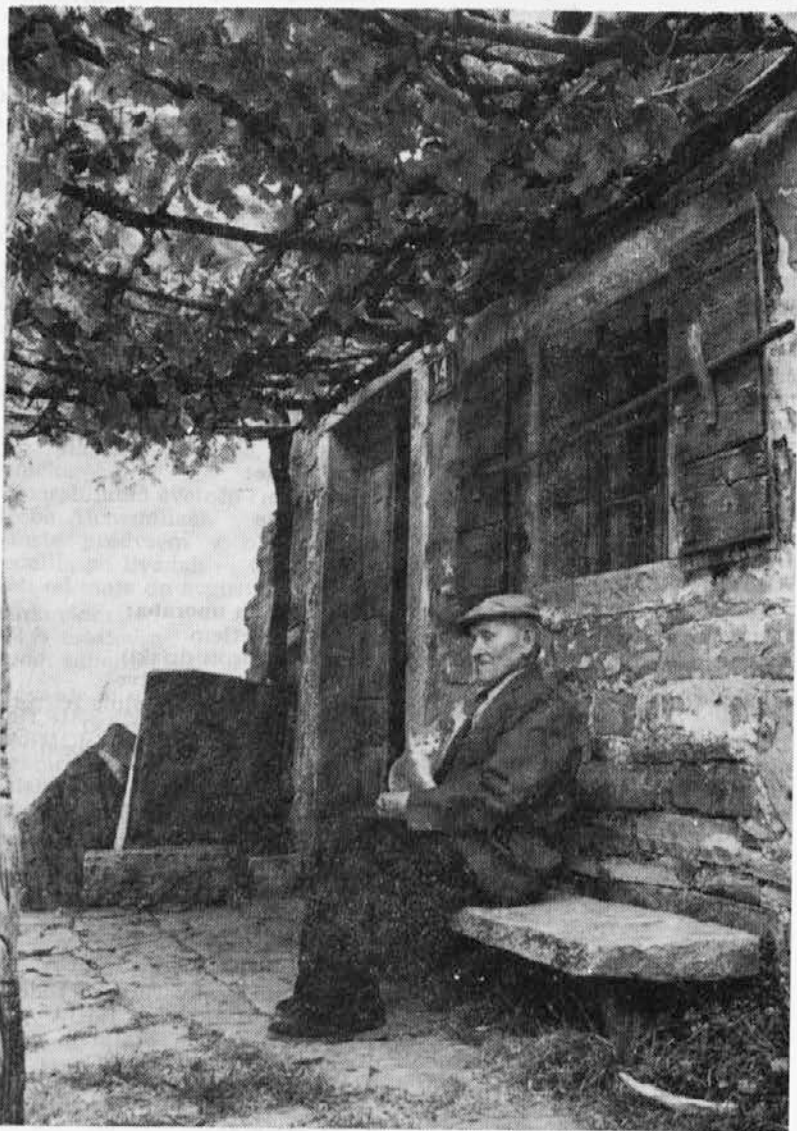

Foto: D. Benčič

IZOBRAŽEVANJE - NENEHNA POTREBA

Nikdar ne bo postal svet boljši,
dokler ne postanejo boljši ljudje.
Če pa hočemo to doseči, se mora
vsak
zase izpopolnjevati (izobraževati),
zakaj
vsak po svojem delovanju
odgovarja za celoto.

(Maria CURIE)

Napredek vsake družbe, razvite kot manj razvite, postaja v sodobnem svetu vse bolj determiniran z razvojem znanosti in tehnologije. Razvoj tehnologije zmanjšuje pomen in vlogo klasičnih produkcijskih tvorcev, kot sta delo in kapital in pretvarja v determinirajoče dejavnike v produkciji znanost, znanje, izobraževanje.

Izobraženi in strokovno usposobljeni ljudje postajajo vedno bolj potreben dejavnik v razvoju, odločujoča postaja splošna raven izobraženosti in kulturne razgledanosti. Tako so za nadaljnji družbenoekonomski razvoj vsake družbe bistvenega pomena kakovost, obseg, vsebina, čas trajanja in struktura vzgoje in izobraževanja vsega prebivalstva. V preteklih dobah je bila vloga izobraževanja zgolj reproduciranje obstoječe družbe in družbenih odnosov, kar lahko razlagamo s tedanjo stabilnostjo družbe.

Danes pa, ko smo preplavljeni z velikansko količino znanja, ki ga že težko osvajamo, se moramo nenehno pripravljati, da bomo zmogni stalno sprejemati novo znanje, ko bomo zavrgli starega in biti seveda tudi selektivni do novega. Tisti, ki »se uči« in ne tisti, ki »zna«, bo napredoval v prihodnji družbi.

Tako postaja področje izobraževanja vse bolj pomembna komponenta razvoja in ključ celotnega napredka v vsaki družbi in ga moramo povezati ne le s potrebami: a) gospodarskega razvoja, ampak tudi s potrebami b) družbe kot celote in c) posameznika.

Izobraževanje mora biti čim bolj povezano z nalogami človeka, z delom, ki ga opravlja, da bo znanje, ki si ga bo pridobil, uporabil pri svojem delu. Le delavec, ki ima dovolj znanja za opravljanje svojega dela bo svoje delo opravljal kvalificirano in s sigurnostjo. Človek, ki ne pozna in ne razume svojih del in nalog ima le majhne možnosti za uspeh. Sleherni delavec naj bi svoje delo razumel. Izobrazil naj bi se tako, da bi vedel za mesto in smisel svojega dela v nizu delovnih nalog.

Specifičen položaj delavca v samoupravni družbi je ta, da se delavec v njej ne pojavlja samo v funkciji proizvajalca, pač pa tudi v funkciji upravljalca in načrtovalca, s tem pa v funkciji odločilnega dejavnika celotne družbene reprodukcije.

S tem v zvezi so zanimive ugotovitve iz raziskave, ki so jo naredili na FSPN, kjer so med drugim raziskovali tudi vpliv delavcev na vodenje in upravljanje v OZD glede na nivo izobrazbe. Ugotovili, so, da je vpliv ne kvalificiranih in polkvalificiranih delavcev neprimerno manjši kot

vpliv delavcev z višjimi nivoji izobrazbe. Ta ugotovitev ne preseneča, saj je odločanje in smotrno gospodarjenje v OZD naloga, ki zahteva dokajšen vpogled v celoto družbenih in ekonomskih odnosov. Nizka raven splošne izobrazbe ter ozka, zgolj ročna usposobljenost za delo pomenita nasprotje zahtev sodobnega razvoja, zlasti pa sta nasprotni razvojnim zahtevam naše samoupravne družbe.

V analizi razvojnih možnosti RS Slovenije v obdobju 1986 do 1995/2000 je dan veliki pomen ustvarjanju znanja in izobraževanja. Poudarjena je vloga znanja za izboljšanje delovne storilnosti, večje gospodarske dosežke in njegova vloga pri vsestranskem človekovem razvoju. Prav tako je v predlogu smernic za dolgoročni plan SR Slovenije, izobraževanje opredeljeno kot eno izmed pomembnih pogojev za prestrukturiranje gospodarstva, razvoj družbe in človeka. V teh razvojnih dokumentih zasledimo potrebo po hitrejšem spreminjanju izobrazbene sestave zaposlenih, kajti samo vrhunski strokovnjaki ne bodo sposobni svojih načrtov izpeljati v praksi, če se ne bo bistveno dvignila izobrazbena raven vseh ljudi. Zato moramo dati izobrazbi ustrezno vlogo v družbi tako, da bi postala nujen, čeprav ne tudi zadosten pogoj za zasedbo posameznih delovnih mest, kakor tudi za napredovanje.

Kljub zahtevam po hitrejšem spreminjanju izobrazbene sestave zaposlenih v vseh srednjeročnih načrtih in temeljnih razvojnih dokumentih, pa dejanski premiki v izobrazbeni strukturi ne sledijo pričakovanjem. Sedanja izobrazbena struktura v gospodarstvu ter slabo razvita izobrazbena dejavnost v OZD, kaže na potrebo po bolj poglobljenem načrtovanju izobraževanja. Pri tem si mora OZD sama zastavljati in reševati vprašanja kot so: kako dati novim kadrom potreben obseg novega znanja; kako čim bolj izkoristiti znanje že formiranih delovnih ljudi; kako spremeniti navade in mišljenje ljudi; kako zaposlene pripraviti za razvoj in za sprejemanje novega.

Pri izobraževanju odraslih je potrebno opozoriti še na en element, in to na motivacijo za izobraževanje. Izkušnje na tem področju kažejo, da ni samo dovolj omogočiti institucionalno in materialno osnovo za učenje, ampak je potrebno pri posamezniku proučevati pripravljenost za učenje, spodbujati posameznika za izobraževanje. Občutek človeka, da s pomočjo izobraževanja ne more spremeniti svojega položaja, niti vplivati na družbene spremembe, pa zmanjšuje njegovo motivacijo in ga vodi v malodušje.

Na koncu bi še opozorila na enega izmed temeljnih ciljev razvoja naše samoupravne družbe, in to je: oblikovanje vsestranske razvite osebnosti. Bistvo tega načela je potreba, da se človek razvije v vseh svojih dimenzijah, da bi lahko postal osnovno gibalo razvoja in sprememb. Danes ni človek več pripravljen biti poslušen in to ne na vseh področjih svojega delovanja. Kri-

tičnost, samoiniciativnost in želja po soodločanju se širijo iz njegovega delovnega in osebnega tudi na družbenopolitično področje. Za to pa ni dovolj le skromna dodatna izobrazba, ampak mnogo globlja izobraženost in vsestranska razgledanost, ki naj bo realna osnova našega samoupravljanja, v katerem lahko

človek soodloča tudi izven svojega lastnega dela.

Pomembno je poiskati optimalno izobraževanje in oblikovati tak odprt izobraževalni sistem, ki se bo lahko prilagajal brez težav vsem družbenim, ekonomskim in individualnim potrebam.

Mojca Bratina

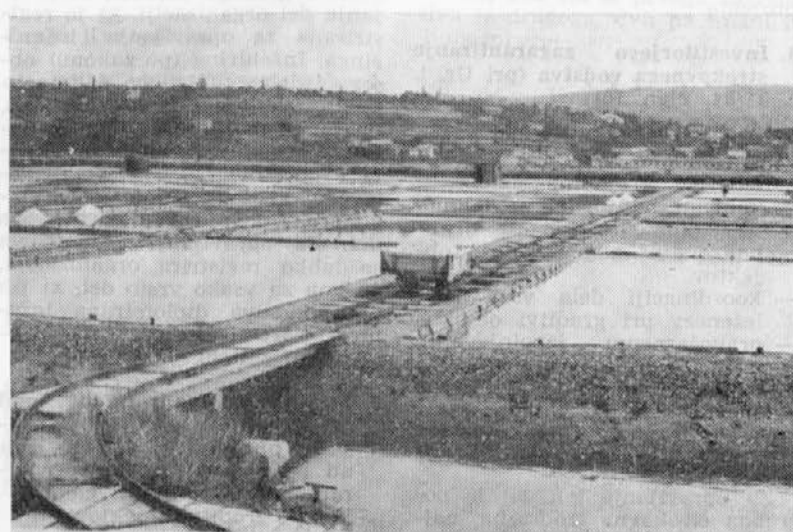
Razstava 4. razreda OŠ Središče ob Dravi

V začetku septembra so na Debelem Rtiču letovali učenci 4. razreda OŠ Središče ob Dravi pod vodstvom tovarišice Marije VIHER. V času svojega letovanja — šole v naravi, so bili učenci zelo ustvarjalni. Dela, ki so jih v tem času naredili smo si lahko ogledali v naši TOZD, saj so bila tu razstavljena 14 dni. Učenci so očistili školjke, jih odtisnili v mavcu, nadalje so nam v posebni tekočini v steklenicah razstavili nekaj morskih živali (morska kumara, morski jež in druge manjše živali), razstavili so fotografije s svojega letovanja in objavili nekaj najboljših spisov. V času, ko je bila razstava so organizirali tudi predstavo in jo izvedli v času polurnega odmora. V programu so nastopali učenci, ki so letovali na Debelem Rtiču. Deklamirali so pesmi na-

ših pisateljev, ki so se jih naučili v času letovanja ter prečitali nekaj najboljših spisov. Ob koncu je učenka 4. razreda v smešni prispodobi podala karakteristiko vseh udeležencev letovanja. Vsak je bil deležen kritike, kot na primer tisti, ki je najboljšje plaval, največ jedel, bil najbolj po-ređen.

Bilo je prijetno poslušati mlade učence, ki so v svojih, podanih, mislih povedali veliko resnice. Upamo, da bomo lahko še velikokrat omogočili našim otrokom letovanje ob morju v obliki šole v naravi, saj takšno letovanje ostane otroku najbolj v spominu. Ob igri se otrok, istočasno, izobražuje in osamosvaja, predvsem pa nauči se veliko lepega in koristnega.

Danica Krajnc

Od ideje do končnega obračuna investicije

Skoraj vsakdo od nas se je že tako ali drugače ukvarjal z investicijami, vendar, če bi moral naštetiti vse zakonsko predpisane aktivnosti od začetka do konca bi se marsikdo zgubil. Ker pa na nekaterih delovnih mestih do tega ne sme priti, niti do ignoriranja strokovnih služb zaradi spoštovanja zakonodaje, posredujemo pregled teh aktivnosti.

1. Ideja

se posreduje vodstvu TOZD ali DO. Na osnovi odločitve kolegija, DS ali KPO in skladno z Zakonom o graditvi objektov (Ur. list št. 34/84) 4. člen pristopi k

2. Predhoni delom

to je del strokovne podlage za investicijsko odločitev:

- študije, raziskovanje tržišča, ekonomske analize in študije, ki utemeljujejo vrsto, potrebnost, smotnost in koristnost investicije ter usklajenost s planskimi akti, obseg proizvodnje za izvoz, pričakovani devizni učinek in odvisnost proizvodnje od uvoza;
- tehnološke raziskave in študije ter izdelava tehnološkega načrta, izbor ter pregled opreme s prikazom potrebnega uvoza;
- idejne in gradbene in druge študije ter rešitve;
- geološke, geomehanske, seizmološke, vodnogospodarske, ekološke in druge raziskave;
- prikaz lokacije objekta in njegove vključitve v prostor z analizo vplivov na okolje in predvidenimi ukrepi varstva okolja, upoštevaje obrambni in zaščitni vidik;
- prikaz potrebnih investicijskih vlaganj.

Opravljen predhodna dela so osnova za izdelavo:

3. Investicijskega programa

Poleg elementov iz 4. odstavka 21. člena Zakona o razširjeni reprodukciji in minule delu (Ur. list SFRJ 21/82) obsega investicijski program še:

- idejni projekt,
- osnovne ekološke obremenitve okolja,
- oceno pomena investicijskega vlaganja z obrambnega vidika.

Zakon o graditvi objektov v 11. členu opredeljuje obseg idejnega projekta.

4. Investitorjevo zagaranje strokovnega vodstva (pri Ur. l. 31/84, člen 16):

- izdelavi investicijskega programa,
- izdelavi projektne naloge,
- kontroli nad izdelavo tehnične dokumentacije,
- nadzorstvu nad gradnjo objektov,
- koordinaciji dela vseh udeležencev pri graditvi objekta,
- pravočasnemu izpolnjevanju medsebojnih obvez,
- kontroli realizacije sprejetega investicijskega programa v vseh fazah graditve in poskusnem obratovanju.

Za opravljanje teh del je potrebna strokovna izobrazba, naj-

manj tri leta delovnih izkušenj in opravljen strokovni izpit.

5. Lokacija

Za vlogo upravnemu organu občine za izdajo lokacijske odločbe je potrebno predložiti idejni projekt. V skladu s pogoji iz lokacijske odločbe (zdravstvenimi, vodnogospodarskimi, prometnimi, energetskimi, pogoji za varstvo okolja, obrambnimi, zaščitnimi in drugimi v skladu z zakonom ali predpisom se izdela

6. Tehnična dokumentacija

ta obsega

- projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja,
- projekt za razpis,
- projekt za izvedbo
- projekt izvedenih del,

Za izdelavo tehnične dokumentacije je za posamezne vrste (27. člen Zakona o graditvi objektov) dokumentacije potrebna registracija ob pogonu, da se to določi v statutu DO in da za vsako področje ima DO dva diplomirana inženirja s tremi leti delovnih izkušenj in strokovnim izpitom.

Zahtevi za izdajo.

7. Gradbenega dovoljenja.

Investitor mora predložiti:

- dokaz o pravici razpolaganja z zemljiščem
- pravnomočno lokacijsko dovoljenje
- projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja
- dokaz, da so zagotovljena finančna sredstva po posebnih predpisih
- soglasja prizadetih organov in organizacij, če tako določajo posebni predpisi.

Tudi za pripravljala dela za gradnjo objekta mora investitor pridobiti gradbeno dovoljenje.

8. Oddaja gradnje objektov se lahko odda na način opredeljen z Zakonom o graditvi objektov in Pravilnikom o načinu in postopku oddaje graditve objektov (Ur. l. SRS 27/85).

- z javnim razpisom
- z zbiranjem ponudb na podlagi poprejš razpisanega natečaja o primernosti
- z neposredno pogodbo

Investitor lahko odda dela v zvezi z gradnjo objekta, oz. izvajanja del organizaciji, ki je registrirana za opravljanje inženiringa. Inženiring (po zakonu) obsega izdelavo tehnične dokumentacije, gradnjo objekta, izdelavo, nakup in montažo opreme in naprav, izročitev zgrajenega objekta v obratovanje, usposobitev delavcev, ki so potrebni za proizvodnjo, vodenje in koordinacijo del. Za opravljanje inženiringa se lahko registrira organizacija, če ima za vsako vrsto del, ki jih opravlja dva diplomirana inženirja s tremi leti prakse in strokovnim izpitom.

9. Strokovno nadzorstvo nad gradnjo mora zagotoviti investitor opravlja ga lahko sam ali pa prepusti za to registrirani organizaciji (51. člen Zakona o graditvi objektov).

Strokovno nadzorstvo obsega nadzor:

- nad kvaliteto navedenih del,
- nad uporabo predpisov, standardov, normativov in norm kvalitete,
- nad vgrajenimi materiali, napeljavami, napravami in opremo,
- nad izvajanjem predpisov, ki zahtevajo dokazno kontrolo po pooblaščenici organizaciji združenega dela o kvaliteti vgrajenih materialov,
- ali se gradnja izvaja po tehnični dokumentaciji, na podlagi katere je bilo izdano gradbeno dovoljenje,
- nad uporabo sredstev,
- nad izvajanjem dogovorjenih rokov izgradnje.

10. Tehnični pregled objektov in uporabno dovoljenje.

Tehnični pregled objekta opravi organ, ki je izdal gradbeno dovoljenje, le-ta izda, če ni pripomb tudi uporabno dovoljenje.

Zahtevo za tehnični pregled mora investitor vložiti v 8 dneh po prejemu obvestila izvajalca, da je objekt zgrajen. Kaj vse zahteva vsebuje, predpisuje Zakon v 66. členu, prav tako pa tudi kaj vse in kdo mora predložiti na tehničnem pregledu (68. člen zakona).

S tehničnim pregledom se ugotovi:

- ali je objekt izveden v skladu s tehnično dokumentacijo o stabilnosti in varnosti glede požara, naravnih in drugih nesreč, življenja in zdravja ljudi, prometa in sosednjih objektov, ali je izveden v skladu s predpisi, normativi in standardi,
- ali so bili storjeni predpisani ukrepi, s katerimi bo preprečena oz. na najmanjšo mero omejena škoda, ki jo utegne povzročiti objekt sam po sebi oz. z uporabo svoji okolici,
- ali so napeljave, naprave in oprema kvalitetno vgrajene in ali izpolnjujejo projektne predvidene parametre, upoštevajoč tehnološki proces ter varstvo pri delu in varstvo okolja,

— ali so izdelana navodila za obratovanje.

11. Primopredaja objekta in dokončni obračun

Investitor in izvajalska organizacija morata v 60 dneh od dneva, ko prejmeta odločbo, da se objekt sme uporabljati, opraviti prevzem in dokončni obračun del, če ni v pogodbi drugače določeno.

12. Kazenske določbe

Zakon predvideva kazni za tisto kar je v neskladju z zakonom in sicer od 100.000 do 1.000.000.— din za investitorja:

- če se poveri izdelavo investicijskega programa neregistrirani organizaciji,
- če strokovni nadzor ni v skladu z zakonodajo,
- če tehnično dokumentacijo izdelava organizacija, ki za to ni registrirana,
- če se odda gradnja v nasprotju s 53. členom,
- če se odda gradnja za to neregistrirani organizaciji,
- če se odda obrtniku brez obrtnega dovoljenja,
- če ni strokovnega nadzora,
- če se ne hrani kompletne tehnične dokumentacije,
- če se uporablja objekt preden je izdano uporabno dovoljenje.

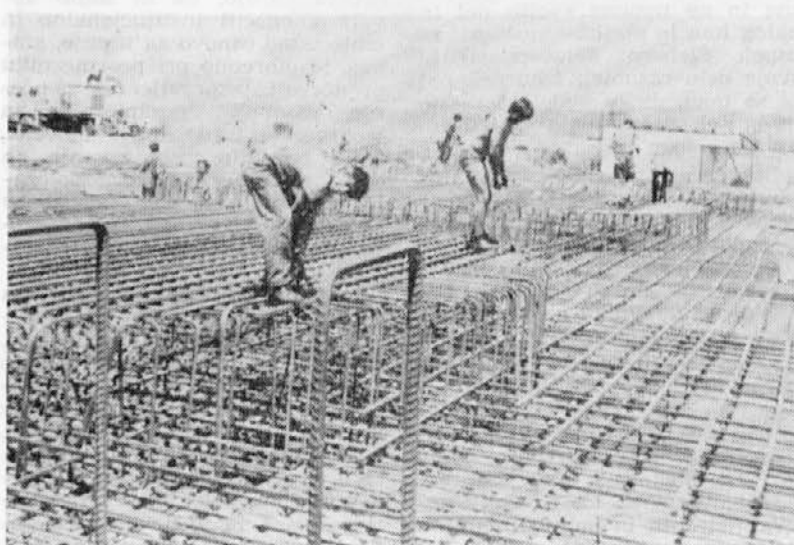
Za zgoraj navedene gospodarske prestopke pa se kaznuje odgovorna oseba v OZD, ki stori zgornja dejanja, v znesku od 15.000.— do 50.000.— din.

Ta kratek zapis daje pregled vseh aktivnosti, ki so potrebne, seveda pa so ob vseh teh točkah potrebna tolmačenja, predpisani načini, ki jih moramo upoštevati. Vendar bi to za splošni pregled bilo preobsežno, zato pač smo strokovne službe, ki to tolmačimo in moramo izvajati. Veliko bolj pa nas poslušajo tisti, ki zakonodajo poznajo, ker se s tem zavedajo velike odgovornosti, kot tisti, ki o tem malo vedo.

Naš skupni interes mora biti, da s svojim delom čim več doprinesemo svoji delovni organizaciji, ob čim manjših tveganjih.

Vodja DE tehnične raziskave in investicije

Zdenko Vozlič

PREDSTAVLJAMO INDOK SLUŽBO

INDOK IN INFORMATIKA

INDOK je kratica za informacijsko dokumentacijsko komunikacijsko dejavnost. INDOK službo imenujemo tudi informacijski center. Dejavnost, s katero se ukvarjamo v INDOK je informatika. To je interdisciplinarna veda, ki obsega znanost, tehnologijo, politiko, organizacijo in prakso zbiranja, selekcije, obdelave, razširjanja in izkoriščanja informacij ter podatkov. Čeprav sodi v družboslovje, nikoli ni samo to — vedno je kombinacija modernega in klasičnega knjižničarstva z vedo, za katero informacije zbira, izbira, obdeluje, razširja in izkorišča. Klasično knjižničarstvo je to opravljalo z izdelovanjem listkovnih katalogov, kakršni so še danes v ljudskih knjižnicah, tiskanjem bibliografij, ki so po temah naštevale avtorje in naslove njihovih knjig ter z izposojajo literature. Moderno knjižničarstvo (informatika) pa pri delu uporablja računalnik, zato so računalniški katalogi lahko bogatejši s podatki o literaturi, bibliografija pa poleg avtorja in naslova tudi na kratko opiše vsebino knjige (izvleček). Razen tega je mogoče na posameznikovo željo izdelati majhno bibliografijo (poizvedbo o literaturi na določeno temo). Tudi izposoja je enostavnejša z računalniško evidenco.

POMEN INDOK SLUŽBE

V naši DO je INDOK vrsto let vodila Alenka Kubik sama, vendar ni imel vidnejše vloge. Skrbela je za posredovanje podatkov o strokovni literaturi iz slovenskih informacijskih in INDOK centrov, izposoja iz drugih knjižnic ter za nakup in evidentiranje literature. Storitve so uporabljali v glavnem le razvojniki. Odkar je bil naš Raziskovalni sektor vpisan v Register raziskovalnih organizacij pri Raziskovalni skupnosti Slovenije, pravila dela razvojnike zavezujejo tako k uporabi strokovne literature pri delu, kot tudi k zapisovanju in objavljanju rezultatov razvojno raziskovalnega dela. INDOK služba ima sedaj enakovreden položaj raziskovalnemu sektorju in je razširila svojo dejavnost. Pravzaprav deluje kot srce v živem bitju — s skrbjo za pretok raznovrstnih strokovnih podatkov (kri) omogoča delavcem v DO Droga nemoteno strokovno delo (življenje).

VLOGA INDOK SLUŽBE

Naša služba ni namenjena samo razvojniki, temveč prav vsem delavcem v DO. Zadolžena je, da jim priskrbi potrebno literaturo za strokovno delo, izpopolnjevanje in izobraževanje. Posredujemo jo po naročilu. Nudimo pomoč pri iskanju strokovnih informacij in gradiva, shranjujemo, varujemo in izposojamo

vso kupljeno literaturo. Skrbimo tudi za zapisovanje, objavljanje, shranjevanje del, ki so jih zapisali naši sodelavci ter posedovanje informacij iz teh del. Pri tem ne odkrivamo poslovnih skrivnosti.

DELO IN RAZVOJ

Prav tako kot so razvojniki prilagodili metode in tehniko dela novim pravilom, ki jih določa Raziskovalna skupnost Slovenije, jih je moral tudi INDOK. Pri delu moramo upoštevati knjižničarske zakone, zakone o družbenem sistemu informiranja, JUS standarde za svoje področje in tudi vsa nepisana pravila dela, ki veljajo v slovenskih knjižnicah in informacijskih centrih ter med njimi.

Delo vodi in usmerja razvoj posebni odbor za INDOK, ki ga je imenoval zbor delavcev Raziskovalnega sektorja. V odboru so delavci v INDOK: Alenka Šauperl in Kubik, člana Raziskovalnega sektorja dr. Zaviša Bem in Milena Zavec ter član — predstavnik tozdrov Vlasta Kocjan iz MPI Kras Sežana.

Zdaj se trudimo urediti kataloge vseh naših zbirk raznovrstne literature, ki se je že zbrala v DO. Posebna skrb velja zbirki del avtorjev — sodelavcev v DO, saj teh zapisov v drugih knjižnicah ni. Hkrati z urejanjem te zbirke razvijamo tudi model knjižničnih opravil, ki jih bomo

— vsaj upamo tako — v prihodnosti prenesli na računalnik.

Oblikovanje računalniškega knjižnega kataloga zahteva razen določitve podatkov, ki jih bomo beležili, oblike vpisovanja in izpisovanja iz računalnika, tudi zasnovano načina predmetne klasifikacije vpisane literature — uvrščanja v tematske skupine. Oboje: katalog in gesla za predmetno klasifikacijo, je razvito do stopnje poskusne rabe.

Pričakujemo, da bomo s pomočjo računalnika lahko izdelali centralni katalog literature v DO. Takrat bomo lahko marsikomu ponudili naslove knjig po njegovi želji iz naše, domače knjižnice, brez posredovanja drugih knjižnic in informacijskih centrov. Morda bomo lahko uredili zbirko samoupravnih aktov. Zanimiva bi bila zbirka diplomskih del ali pa poslovni podatki, ki nastajajo pri sedanjih računalniških obdelavah. In, konec koncev, zakaj ne bi uporabnikom postregli z mesečnim razporedom sestankov samoupravnih organov,

voznim redom vlakov in telefonskim imenikom Jugoslavije.

SKRATKA

Najdbe za delo potrebnih podatkov ne smemo prepuščati službi. Znati moramo najti literaturo, v kateri bomo te podatke našli. To je zadolžitev INDOK službe.

Smo v prostorih Raziskovalnega sektorja DSSS pri tozdu Zavišča v Seči. Oglasite se in pomagali vam bomo odkriti strokovno literaturo, naročili vam jo bomo, če je še nimamo in vam jo izposodili potem, ko jo bomo zabeležili v potrebnih evidencah. V zameno terjamo, da literature ne poškodujete ali izgubite, da jo vrnete v INDOK, kadar vas za to zaprosimo in kadar zapustite DO. Pomagamo vam tudi takrat, kadar želite objaviti strokovni članek. Če nam boste poslali izvod svojega objavljenega dela, boste obogatili svojo bibliografijo.

Služba se še razvija v pravi INDOK, zato vse njene funkcije še niso uvedene. S časom, uvedbo računalnika in pomočjo uporabnikov pa se bo najbrž razvila v nepogrešljivega pomočnika vsem delavcem v DO.

Alenka Šauperl Zorko

Kunigundini zaupni pomenki

Draga Kunigunda,

v Sloveniji je približno tri tisoč raziskovalcev. Kaj pravzaprav raziskujejo?

Osupel

Zastavila ti bom še težje vprašanje: v naši DO je približno tri tisoč zaposlenih. Ali misliš, da vsaj eden ve, kaj pravzaprav raziskujejo naši lastni raziskovalci?

Draga Kunigunda,

konec leta je tu, rezultati našega poslovanja so bolj ali manj znani, šušlja pa se, da nam resnično skrivajo. Kdo nam jo skriva in zakaj?

Resnicoljuben

Kako moreš tako neumno vprašati! Resnice nihče ne skriva — ali ne vidiš, da je več kot očitna?

Draga Kunigunda,

ali lahko ob nedavnem rekordnem ulovu rib pričakujemo pocenitev sveže ribe?

Gruman

Se šališ? Od kod bomo pa potem vzeli denar za intervencijski nakup dodatnih plastičnih zabojev?

Draga Kunigunda,

direktor naše tozde se v kratkem upokoži. Kupili smo mu darilo in te prosimo, da nam prišepneš, kakšno posvetilo naj napišemo na vizitko, ki bo priložena darilu. Hvala vnaprej.

Žalujoči ostali

Napišite misel Ivana Cankarja: Narod si bo pisal sodbo sam...

Draga Kunigunda,

obeta se nam referendum za čisto okolje. Kaj misliš, ali bo uspel?

Profesionalni glasovalec

Če bo razpisan za očiščenje tistega, s čimer bi morali že davno počistiti, potem bo zagotovo uspel.

S. Požar

HUMOR

»Ste poročeni?« vpraša sodnik stranko.

»Da«, odgovori ona, »dvakrat sem se poročila.«

»Koliko imate otrok?«

»Šest.«

»So vsi od istega očeta?«

»Ne, dva sta iz prvega zakona, dva iz drugega, dva pa imam iz ljubezni...«

x x x

»Strašansko muhasto se obnašaš,« reče tajnica očitajoče šefu.

»To pa mi res,« se brani on.

»Pa je! Včasih si nežen in mi nosiš dragocene reči, drugič pa se spet obnašaš kot da sem tvoja žena!«

NASVET

Dvoje zaljubljenih pred vhom:

— Draga, kaj si res morava že reči »lahko noč«?

Glas z okna:

— Ni potrebno. Še malo počakajta, pa si bosta lahko voščila »dobro jutro«.

Mali oglasi

Prilicno razmajan stolček zamenjam za solidnejšega. Cenjene ponudbe pod šifro »V nemilosti«.

Izgubil sem voljo do dela. Kdor jo najde, naj jo obdrži proti visoki nagradi. Šifra »Blaženo brezdelje«.

Na poti od tozda A do tozda B sem izgubil mapo z dokumenti. Poštenega najditelja bogato nagradim — naj se javi pod šifro »Iščite v bifejih in gostilnah meglo tozda A in tozda B«.

Podpisana Pépca Gobeždalo javno preklicujem besede, ki sem jih izrekla proti mojemu šefu, češ da je nezmožen. Zahvaljujem se mu, ker je odstopil od tožbe in javno izjavljam, da je vsega zmožen.

Malo rabljeno korito ugodno prodam spretnejšemu uporabniku. Šifra »Odrinjeno prase«.

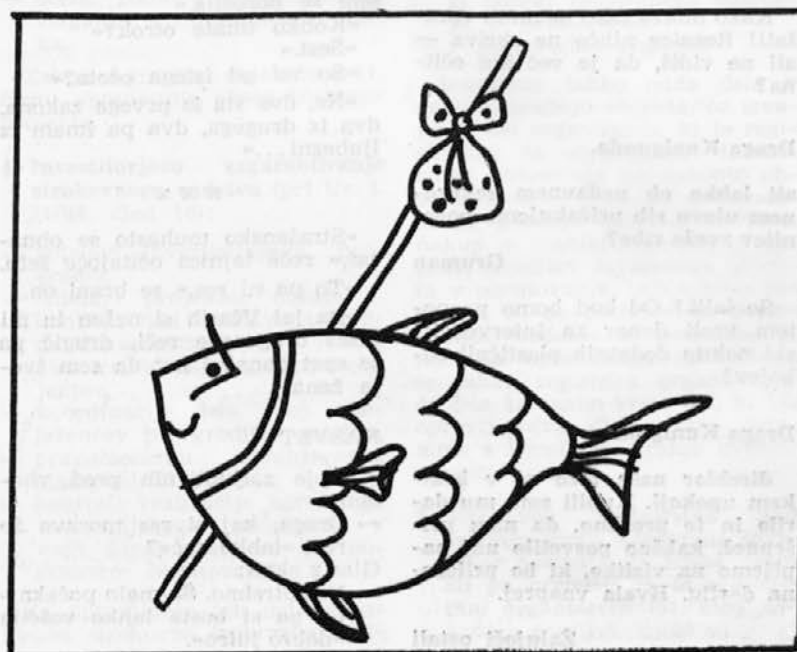
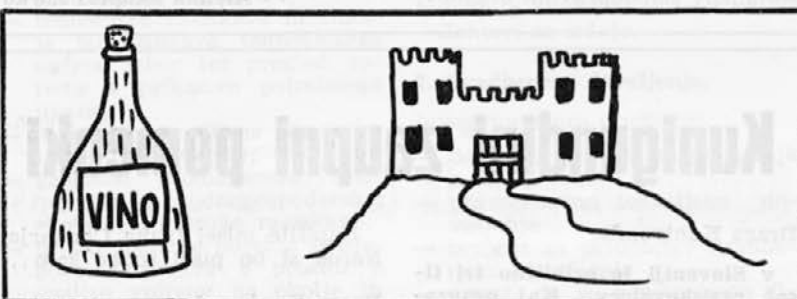
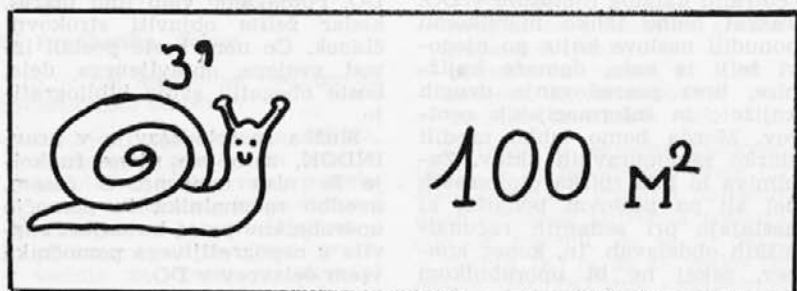
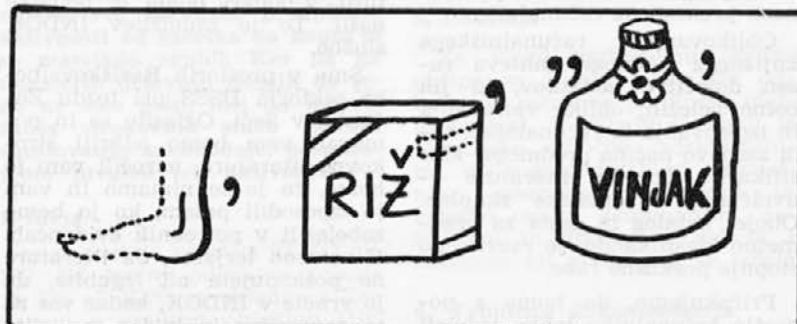
Iščem novo tajnico. Zaželjeno znanje strojepisa. Šifra »Pridi dala ti bom cvet«.

S. Požar

NAGRADNI REBUS 1 — 4

Rebusa številka 1 in 2 skrivata dva priimka, ki v naši DO nista popolnoma neznana. Rebuse številka 3 in 4 pa vam bosta povedala, brez česa Slovenci po vsej verjetnosti ne bi mogli živeti.

VSE ŠTIRI rešitve pošljete v uredništvo NG najkasneje do 31. 1. 1987. Pravilne rešitve bomo upoštevali pri nagradnem žrebanju, ki bo na 1. seji uredniškega odbora v naslednjem letu.

DROGIN SILVESTRSKI TV SPORED

Tudi letos je naša ekipa pripravila tv spored za najdaljšo noč leta. Gre za aktualne teme — malo za šalo, malo zares. Ekipa si pridržuje pravico do spremembe sporeda.

07.00 — Prva jutranja poročila.

Opozorjamo gledalce, da se zaradi drsečega urnika (vsi pač »nekam« drsimo) in jutranje kave poročila verjetno ne bodo začela točno ob napovedanem času.

08.00 — Glasba za dobro jutro.

Sviral ga bo kolegij poslovnih organov.

09.00 — Otroška matineja.

Saljiva lutkovna igrice z naslovom »Kako si Janezek zamišlja samoupravljanje« avtorja Dobroznane A. Neimenovanega.

10.00 — Še pomnite, tovariši?

Videofonski posnetek razgovora z našimi upokojenci. Tema razgovora: kako smo nekoč poslovali in planirali in kakšne iluzije so se nam kasneje razblinile.

12.00 — Kmetijska oddaja.

Strokovnjaki na tem področju nam bodo pojasnili, kakšen krompir imamo kljub vsemu. Sledilo bo poročilo o planu gnojenja za leto 1987; ta pomembna faza vsekakor ne bo ogrožena glede na to, koliko ga (CENZURA).

13.00 — Veseli tobogan.

Gost oddaje bo tovariš Stan Dard, ki bo razložil, kako je postal prvak v hitrostnem drsenju.

14.00 — Prekinitev TV sporeda in priključitev na radijske valove — oddaja Plošče po željah. Letos bomo našim tozdom, organom samoupravljanja itd. zaželeli srečno novo leto s sledečimi melodijami:

- KPO-ju: Kaj nam pa morejo...
- tozdom Gosad: Zabe svatbo so imele...
- tozdom Sudest: Trgaj mi rožice...
- vsem direktorjem in vodjem sektorjev: Malokdaj se srečava...
- sektorju Marketing: Tam v Celovcu bo semenj...
- DE Transport: Tata, kupi mi avto...
- tozdom Začimba: Kafu mi, draga, ispeci...
- Samoupravni delavski kontroli: Kam si, deklica, odšla...

KUNIGUNDIN NAGRADNI REBUS številka 5

Pričujoči rebus postavlja dve vprašanji:

1. Za katero tozdo gre?
2. Kaj bo dobila v roke, če ne vzame hitro pameti v roke?

Nagrajeni bodo vsi pravilni odgovori in sicer z brezplačnim ogledom naših ribiških ladij, kakršne so videti s pomola v Izoli.

S. Požar

Se posebej pa bodo voščili vsem članom DO razni republiški in zvezni organi, SDK ter tržne in devizne kontrole s pesmijo Računajte na nas...

15.00 — Reportaža o delu naših upokojencev, ki so še vedno pogodbeno zaposleni. Naslov reportaže En starček je bil...

16.00 — Oddaja o Slovencih v zamejstvu nekaj podatkov o službenih potovanjih

17.00 — Skrita kamera.

Tokrat bo oddaja zelo pestra, saj bomo skrito kamero namestili v bife v bližini naše DO.

18.00 — Muppet show

Videofonski posnetek letošnjega sestanka direktorjev in vodij sektorjev v Središču ob Dravi.

18.30 — Naši zbori pojo

V polurni oddaji bomo skušali razčleniti vzroke, zakaj so zbori v naši DO letos tako malo peli.

19.00 — Hitchcock vam predstavlja.

(Če napovedanega filma ne bomo pravočasno prejeli, bo namesto grozljivke na sporedu pregled poslovanja naše DO v letu 1986).

19.30 — TV dnevnik.

Zunanje politični komentar se bo tokrat čisto narahlo (ampak res čisto narahlo) dotaknil našega mešanega podjetja v Devinu pri Trstu. Domače novice so vse že zelo dobro poznane, zato v tem delu tv dnevnika ne bo presenečenj. Sportni komentator bo skušal osvetliti vprašanje reprezentanc — katere so upravičene in katere bi končno že morali ukiniti. Sledi Lo-To v obliki točkovanja delovnih mest; bobne bodo vrtili šefi, kroglice pa izbirala naša služba za organizacijo. Na koncu vremensko poročilo (tudi letos se nam po vsej verjetnosti obeta sušno vreme z občasnimi padavinami).

20.00 — Silvestrski spored

— Za veder začetek srečanja z domačimi humoristi: slišali bomo nekaj prav dobrih o planiranju za leto 1987

— **DROGA poje.** — Obelodanili bomo nekaj skritih glasbenih talentov: bolj ali manj znane pijaniste (razlaga tega novega izraza med oddajo) in dva — tri ansamble, ki so nam po vsej verjetnosti obeta sušno vreme z občasnimi padavinami.

— Tik pred polnočjo nam bo znana vedeževalka skušala iz kristalne kroglice razbrati bodočnost. Zakaj smo se oddolili za tak način napovedi novega leta? Ugotovili smo, da nam samo še coprnja lahko pomaga razvozlati pereča vprašanja planiranja.

— Opolnoči voščila pod skupnim geslom NNNP.

— Zaplešimo v novo leto — glasbeni spored s starimi vižami in novimi upi ter zaključek sporeda.

S. Požar